

SOC DOK

- platform for socialpolitisk dokumentation og debat

1. årgang nr. 2 - april 2019

Socialpolitisk Forening Hovedstaden - for Sjælland, øerne og Bornholm

Indhold - klik på en overskrift for at komme til artiklen

Kirsten Windekilde: Sagsbehandler-robotterne kommer ... tag med på en opdagelses- og erkendelsesrejse i 3 etaper, fra september 2018 – april 2019	s. 2
Nina von Hiemcrone og Trine Schultz: Digitaliseringen udfordrer retssikkerheden på det socialretlige område	s. 8
Helle B. Antczak: Betydningen af det socialfaglige skøn - hvor går grænsen for digital og automatiseret sagsbehandling?	s. 11
Ditte Brøndum: Nye teknologier vil påvirke socialrådgivernes arbejde	s. 17
Niels Frøhlich: Forslag om obligatorisk og lovfæstet vurdering af offentlige, automatiske beslutningssystemers indvirkninger	s. 19
Klavs Birkholm: Dataetisk Råd - hvad er der at tage stilling til?	s. 20
Ove Lund: Det ansigtsløse samfund	s. 21
Ghettopakken – forts. i næste nr.	s. 24
Adam Johansen: Eksistensminimum	s. 25
Preben Etwil: Europa i opbrud	s. 27
Opslagstavlen april – maj 2019	s. 32
Socialpolitisk Forening Hovedstaden indkalder til generalforsamling	s. 36
Børnene på Sjælsmark er ofre for magtens sproglige tyranni	s. 36

*"En **algoritme** er en utvetydig og abstrakt beskrivelse af, hvordan en specifik type problem løses terminerende"*
[endegyldigt, red.]. <https://da.wikipedia.org/wiki/Algoritme>

I Socialpolitisk Forening Hovedstadens bestyrelse og SOC DOK's redaktion har vi igennem det seneste halve års tid – sammen med andre aktører og samarbejdspartnere – haft anledning til at engagere os i og blive foruroliget over en stadigt mere offensiv udvikling af digitaliseringen af sagsbehandling på det sociale område, herunder mulighederne for algoritmebaserede robotafgørelser.

I dette nummer af **SOC DOK** stiller vi vores egne og andres "fund" og overvejelser til rådighed for læserne, og inviterer til refleksion over, i hvilken udstrækning det måtte være forsvarligt at overlade til algoritmer at definere menneskers individuelle behov.

På vegne af redaktionen, Peter Bundesen (ansv.) og Kirsten Windekilde

Sagsbehandler-robotterne kommer

... tag med på en opdagelses- og erkendelsesrejse i 3 etaper, fra september 2018 – april 2019

Kirsten Windekilde, bestyrelsesmedlem, Socialpolitisk Forening Hovedstaden

1. ETAPE: Et igangsættende gå hjem-møde

I september 2018 holdt Center for Retlige Studier i Velfærd og Marked på Københavns Universitets Juridiske Fakultet et 'gå hjem-møde' under overskriften *Sagsbehandler-robotterne kommer – muligheder og udfordringer*. Foruden fakultetets egne repræsentanter deltog i panelet direktør i Digitaliseringsstyrelsen Rikke Hougaard Zeberg, og formand for udvalget for IT i den offentlige sektor, Ejvind Jørgensen fra organisationen Dansk IT, samt daværende rektor for IT-universitetet Mads Tofte.

Mødets udgangspunkt var, at vejen allerede er banet for digitaliseringsklar lovgivning og automatisering af sagsbehandling i den offentlige forvaltning, med *et enigt Folketings* aftale fra januar 2018. [link: <https://digst.dk/media/15574/digitaliseringsklar-lovgivning.pdf>]

Af paneldeltagernes indbyrdes dialog forstod man, at det i processen havde været fascinerende for datalogerne, der i en lang start havde været alene om de digitale udfordringer, at møde juristerne og erkende, at kernen i begge professioners faglige stræben er *entydighed*. At alle udsagn kan besvares med et ja eller nej, 0 eller 1, plus eller minus, med resultatet: Tildeling eller afslag. Uanset om sproget er jura eller algoritme.

Det eneste forbehold i denne sammenhæng lød fra IT-Universitets daværende rektor, som stilfærdigt påpegede, at han nogle gange – i dialoger med jurister om nødvendigheden af entydighed – havde gjort opmærksom på, at et givet emne eller spørgsmål måske, på grund af sin kompleksitet eller af etiske årsager, var bedst tjent med ikke at blive gjort entydigt?

Efter oplæggene og paneldeltagernes indbyrdes dialog var der lidt tid til spørgsmål fra salen. Mange deltagere var foruroligede over de perspektiver, panelet havde tegnet op. De fleste spørgsmål tog udgangspunkt i hensynet til borgernes retssikkerhed; svage eller udsatte borgers forventelige vanskeligheder med at håndtere digitaliseringen; at én ting er at gøre lovbestemmelser entydige – noget helt andet er borgernes individuelle liv og livsvilkår, dvs. baggrunden for deres ærinder med det offentlige, der ikke på samme måde kan ensliggøres og sættes på formel, hvorfor et fagligt skøn er nødvendigt; hvilke kommentarer havde humanisterne haft til bestræbelserne og havde udfordringerne været vurderet retsetisk?

Alle bekymringer blev med stor entusiasme afvist af Digitaliseringsstyrelsens direktør, som forklarede, at fagligt skøn ikke på nogen måde er en garant for retssikkerhed – tænk bare på, sagde hun, hvor forskelligt de samme sager afgøres med forskelligt udfald i landets kommuner! Hun fortalte, at man i processerne frem til nu havde drøftet og afprøvet alle scenarier i samarbejde med repræsentanter fra alle relevante målgrupper og deres interesseorganisationer, og de syntes, at digitaliseringen var en lettelse. Næh, den målgruppe, man vil få vanskeligheder med, sagde direktøren, er de unge, som ikke forstår, at "det offentlige" har ærinder *med dem*, og derfor ikke henvender sig relevant. "Men dét skal vi hjælpe dem med!"

Har jeg sovet i timen?

Gå hjem-mødet var en mærkelig oplevelse af dyb undren hos tilhørerne – hvoraf en del var studerende ved fakultetet – over for et veletableret *fait accompli*.

Det var også skræmmende. Mest skræmmende var den selvtilfredse magtfuldkommenhed, der – som jeg oplevede det – prægede alle bidrag fra Digitaliseringsstyrelsen, og heroverfor universitetsjuristernes laissez-faire holdning.

Men jeg var også forskrækket over, at de retlige og administrative rammer for den borgerrettede offentlige forvaltning, som jeg har beskæftiget mig med og arbejdet i, i størstedelen af mit arbejdsliv, nu er så langt og så hastigt på vej til at eliminere menneskelig dialog mellem borger og system – uden at jeg rigtig har været opmærksom på det. Har jeg sovet i timen?

Det har jeg altså ikke! – Jeg har da fulgt med i, at der i 2016 kom en ny fællesoffentlig digitaliseringsstrategi, efter at den seneste, der gjaldt fra 2011-2015, var udløbet. Men jeg har ikke før forstået at de initiativer, der er oplistet i den seneste strategi, kunne indebære, at der – under tilforladelige overskrifter som:

1. En brugervenlig og overskuelig digital offentlig sektor
2. Bedre brug af data og hurtigere sagsbehandling
3. Bedre og mere sammenhængende velfærd
4. Bedre rammer for erhvervslivet
5. Offentlige data som vækstdriver
6. En effektiv forsyningssektor
7. Den offentlige sektor passer godt på data
8. Robust digitalt fundament
9. Digitalisering for alle

– ville blive sat spørgsmålstejn ved nogle af vores grundlæggende retspolitiske værdier.

Taktstokken svinges af Digitaliseringsstyrelsen – for Finansministeriet

Niels Fenger, professor i forvaltningsret ved Københavns Universitets Center for Offentlig Regulering og Administration på Juridisk Fakultet, er i en artikel på Altinget Kommunal den 25. januar 2017 refereret for ikke at have alt for stor tiltro til, at politikere og embedsmænd vil kunne modstå fristelsen til at svække borgernes retssikkerhed, fordi det lige vil kunne hjælpe lidt digital effektivisering på vej. "Det hele startede", sagde han, "da man flyttede digitaliseringen fra Forskningsministeriet over til Finansministeriet."

Med udtalelsen henviser Niels Fenger til, at den gamle IT- og Telestyrelse i 2011 – da Bjarne Corydon var udnævnt til finansminister – blev lagt ind under den nyoprettede Digitaliseringsstyrelse.

Digitaliseringsstyrelsens opgave er at udforme og implementere digitaliserings- og it-politik på tværs af den offentlige sektor. Styrelsens opgaver falder inden for fire hovedområder: hhv. fællesoffentlig digitalisering, digitale løsninger på velfærdsområderne, it-politik og styring, samt fællesoffentlig infrastruktur.

Rammerne for Digitaliseringsstyrelsens arbejde lægges bl.a. af de fællesoffentlige digitaliseringsstrategier, som udarbejdes af en styregruppe af embedsmænd fra de involverede ministerier samt repræsentanter fra KL, Danske Regioner og ATP, hvor Finansministeriet har formandsposten.

I et interview i Politiken den 24. marts 2019 citeres "en nu pensioneret garvet politisk reporter, der ved sin afsked med Christiansborg bemærkede, at magtbalancen mellem det magtfulde Justitsministerium og Finansministeriet skiftede, da Tamilsagens alvor og omfang blev offentligt kendt. Da mistede juristerne al troværdighed, og det efterlod et magttomrum. ..."

I offentligheden er drøftelserne foregået i nogle eksklusive fora

Ude i offentligheden er drøftelserne om en gennemgribende digitalisering af den offentlige sektor primært foregået i nogle ret eksklusive fora af interessenter, som f.eks.

- Deloitte's Styringsagenda 2015, september 2015
- Altingets konference om offentlig digitalisering i december 2015
- Kammeradvokatens årlige konferencer med temaet "Digitalisering og jura"
- JUC's konference om forholdet mellem digitalisering og jura i januar 2017 (en specialiseret kursusvirksomhed, målrettet advokater, jurister m.fl.), og så – selvfølgelig –
- regeringens Disruptionsråd i 2017-2018 (i skrivende stund forlænget med 1 år).

Der er ingen tvivl om, at KL og Danske Regioner har været centrale aktører i disse drøftelser. Men hvad har vi i den brede offentlighed – til nu – hørt om planerne for automatisering af sagsbehandling og robotafgørelser?

Lovgivning må ikke spænde ben for fremtidens digitale forvaltning

Ifølge Altinget Kommunal den 11. september 2015 sagde Digitaliseringsstyrelsens daværende vicedirektør, nu direktør, Rikke Hougaard Zeberg i sit oplæg ved Deloitte's Styringsagenda 2015, at den aktuelle økonomiske

ambition var at hente et sted mellem to og fire mia. kroner i effektiviseringer over de kommende år. Skal man i mål med det, sagde hun, venter der et stort arbejde med at gennemgå lovgivningen, "så den ikke spænder ben for fremtidens digitale forvaltning".

Man kunne få den tanke, at de tilforladelige overskrifter i Digitaliseringsstrategien er indpakningen til omfattende besparelser.

Med et blik i regeringens aftale med Socialdemokratiet, SF og De Radikale fra august 2018 om forenkling af beskæftigelsesindsatsen, hvor der indgår et mikroskopisk afsnit om Det digitale jobcenter, kan man ligeledes komme til at tænke på, at forenklingen af lovgivningen og af den beskæftigelsesrettede indsats skal udmøntes i besparelser – ikke i bedre tid til dialogen mellem borgere og sagsbehandlere [link: https://bm.dk/media/7787/aftaletekst_lab.pdf].

I så fald burde jeg ikke være overrasket over, at hensynet til borgernes retssikkerhed ikke er nævnt med et ord i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi for 2016-2020.

Jeg burde vel heller ikke være overrasket over, at vejledningen om digitaliseringsklar lovgivning, der jf. ovenfor blev vedtaget med støtte fra alle Folketingets partier og offentliggjort i maj 2018, ikke – som jeg ville forvente – er udformet af Justitsministeriet, men af Finansministeriet v/ Digitaliseringsstyrelsen. [link: https://digst.dk/media/16953/vejledning_om_digitaliseringsklar_lovgivning_maj_2018_tg.pdf].

2. ETAPE: Forvaltningsloven spænder ben for effektiv digital forvaltning

Set i lyset af universitetets gå hjem-møde om at *Robotterne kommer ...* og min efterfølgende udforskning af emnet, skulle et lovforslag om ændring af forvaltningsloven egentlig ikke komme som en overraskelse. Men det gjorde det altså alligevel.

Ikke kun fordi forvaltningsloven jo ikke er en ny lov, og derfor ikke i første række i sigtekornet for vejledningen om digitaliseringsklar lovgivning, der "*... beskriver de nye krav, som ministerierne skal leve op til i forbindelse med udarbejdelse af ny lovgivning med henblik på at understøtte digitaliseringsklar lovgivning.*" Men også fordi det – netop i vejledningens afsnit *Hvilke offentlige implementeringskonsekvenser bør vurderes?* – fremgår, at "*Det er væsentligt, at ministerierne er særligt opmærksomme på lovforslag, som berører borgerne direkte. ... Fagministeriet bør vurdere fordele såvel som ulemper for borgerne ved, at nye digitale procedurer indføres i lovgivningen. Det kan fx være ændringer vedrørende partshøring, klageadgang eller lignende.*"

Og så fremsætter Justitsministeriet et lovforslag om ændring af forvaltningslovens bestemmelser om netop partshøring og klageadgang: *Forslag til Lov om ændring af forvaltningsloven*, med undertitlen: *Klare juridiske rammer for effektiv digital forvaltning*.

I forslaget lagde regeringen op til to ændringer: Med den ene ændring ville den enkelte resortminister få ret til at fastsætte regler om, at det skal være obligatorisk for borgere og virksomheder at kommunikere digitalt med de respektive myndigheder. Med den anden ændring ville den enkelte resortminister få ret til at benytte agterskrivelser, hvor den pågældende myndighed i én postgang kan sende udkast til en afgørelse, der automatisk træder i kraft, hvis ikke borgeren (eller virksomheden) gør indsigelse i tide.

Denne sidste ændring skulle erstatte forvaltningslovens – og i praksis retssikkerhedslovens – regler om partshøring. Med ændringen negligeres imidlertid dels officialprincippet, eller undersøgelseprincippet, hvorefter en myndighed har ansvaret for at oplyse en sag tilstrækkeligt, inden der træffes afgørelse, dels retssikkerhedslovens princip om, at borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag, og at myndigheden skal tilrettelægge sine arbejdsgange sådan, at borgerne faktisk får mulighed for at medvirke.

I vejledningen til forvaltningslovens (gældende) bestemmelser om partshøring hedder det: "*Indførelsen af regler om partshøring på myndighedens initiativ har til formål at sikre, at den, der er part i en forvaltningssag, får lejlighed til at gøre sig bekendt med og kommentere det faktiske afgørelsesgrundlag, inden sagen afgøres. Det må endvidere i sig selv anses for at være af betydning for tilliden til den offentlige forvaltning, at parten får lejlighed til at kontrollere myndighedens beslutningsgrundlag, inden afgørelsen træffes. En ret for parten til at få lejlighed til at påpege misforståelser, unøjagtigheder, eller ufuldstændigheder i det foreliggende sagsmateriale, vil imidlertid også kunne medvirke til at sikre, at forvaltningens afgørelser træffes på det bedst mulige faktiske grundlag.*"

Hensynet bag de gældende regler er således både til borgerens og myndighedens retssikkerhed, men også til den generelle tillid til den offentlige forvaltning. Og det udgør altså *"benspænd for fremtidens digitale forvaltning"*, må man forstå på udtalelserne fra Digitaliseringsstyrelsens direktør.

Stærke aktører på det retspolitiske og socialpolitiske område afgav høringsvar

Mange af de høringsberettigede organisationer gjorde indsigelse mod lovforslaget, typisk med henvisning til forslagets retssikkerhedsmæssige konsekvenser, særligt for de mindre ressourcestærke borgere. Nedenfor bringer vi uddrag af tre af høringsvarene.

Af Dansk Socialrådgiverforenings høringsvar:

Dansk Socialrådgiverforening (DS) skrev i sit høringsvar bl.a., at *"DS finder det meget problematisk, at den enkelte myndighed selvstændigt kan beslutte at reducere processen og samarbejdet med borgeren i f.t. partshøring og afgørelser (agterskrivelser). DS finder, at en placering af sådanne beslutninger via bemyndigelse er en glidebane, hvor den demokratiske debat og politikernes indflydelse på de enkelte lovområder reduceres unødvendigt og borgernes retssikkerhed samtidig reduceres. ..."*

DS er bekymret for den risiko, der ligger i at den enkelte minister bemyndiges til at fastsætte regler om tvungen anvendelse af en digital løsning på udvalgte sagsområder, uden tilbud til borgeren om en alternativ adgang til dialog med myndighederne. Og tilsvarende er DS bekymret for den del af forslaget, der giver ministeren adgang til – uden konkret forhandling og lovgrundlag - at fastsætte regler om klageadgang, der afviger fra den klagestruktur, der i øvrigt gælder på det enkelte område. ..." [link:

<https://www.socialraadgiverne.dk/hoeringssvar/hoeringssvar-over-forslag-til-lov-om-aendring-af-forvaltningsloven/>]

Af Retspolitisk Forenings høringsvar:

Retspolitisk Forening pegede i sit høringsvar på en bekymrende sammenhæng mellem den foreslåede ændring af forvaltningsloven og beskæftigelsesindsatsen: *"Et af de steder, hvor lovforslaget vil blive anvendt er efter al sandsynlighed i beskæftigelsesindsatsen, ikke mindst der, hvor der er lovhjemmel til at gennemføre en sanktion, hvis borgeren ikke lever op til de aftaler, der er indgået med jobcentret om at stå til rådighed gennem deltagelse i forskellige former for beskæftigelsesfremmende aktiviteter."*

Mange af disse borgere har både vanskeligt ved at leve op til de krav, der stilles for, at de kan modtage deres ydelser og overordentligt vanskeligt ved at læse og forstå de breve, kommunen sender til dem. Efter Retspolitisk Forenings opfattelse vil det være retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at sende "agterskrivelser" til disse borgere, som næppe vil læse mere end 1½ linje og derefter blot håbe på, at det ikke var noget vigtigt. Dermed vil der både falde sanktion og mistes klageadgang, før disse borgere forstår, hvad brevet handlede om, og så vil løbet være kørt for adgangen til at gøre indsigelse. ..." [link: <http://www.retspolitik.dk/wp-content/uploads/2019/01/H%C3%B8ringssvar-forvaltningsloven-digitalisering-jan19.pdf>]

Under overskriften Borgere til ulejlighed skrev Mikael Ibsen den 15. januar 2019 i VERSION2/Teknologiens Mediehus:

"Når love og forvaltningsregler bliver så indviklede, at stort set ingen længere kan finde ud af dem, kommer algoritmerne yderst bekvemt ind i billedet. Enhver frustreret sagsbehandler kan nu med lettelse sige: "Beklager; det er ikke min afgørelse, men vores digitale kollegas, som desværre ikke kan kontaktes". Og samtidig befrier systemet sagsbehandleren for at indtaste flere detaljer, end algoritmen er sat til at kunne rumme.

Simple is beautiful, så jo færre detaljer, jo enklere og hurtigere sagsbehandling, og dermed diskussionsfri mundlukning.

'Værs'go – næste.'

Det kan man vist kalde 'DIGITALITUR' !

Et lands største problem er dets borgere - og jo tak, vi har efterhånden forstået det."

Af Justitias høringsvar:

I sit høringsvar skrev Tænk tanken Justitia bl.a.: *"Justitia er enig i, at de foreslåede ændringer vil kunne underbygge digitaliseringen af den offentlige forvaltning på tværs af myndigheder og områder, men efter*

Justitias opfattelse vil dette ske på bekostning af særligt de mindre ressourcestærke borgeres retssikkerhed. Derfor finder Justitia den foreslåede ændring af forvaltningsloven retssikkerhedsmæssigt betænkelig. ... ”

Videre i høringssvaret skrev Justitia: ”Forslaget vil efter Justitias opfattelse i høj grad kunne medvirke til at fremme mere omfattende brug af robotafgørelser i den offentlige forvaltning, hvor myndigheder på baggrund af en digitaliseret og automatiseret proces træffer afgørelser overfor borgere og virksomheder. ...

... Der vil formentlig være mange borgere, herunder ikke mindst de mindre ressourcestærke borgere, som vil have vanskeligt ved at forstå, at en agterskrivelse med en endnu ikke endelig afgørelse også er en opfordring til at fremkomme med bemærkninger til sagen, ligesom det kan være meget vanskeligt for borgeren at udnytte denne mulighed uden den sædvanlige grad af dialog og vejledning fra myndigheden. Hertil kommer, at der formentlig også vil være mange borgere, som på trods af en forståelse af agterskrivelsens formål vil være tilbageholdende med at fremkomme med deres bemærkninger, fordi det kan fremstå nytteløst, når der er argumenteret for resultatet i den endnu ikke endelige afgørelse.

De forståelsesmæssige vanskeligheder, der er knyttet til agterskrivelser, kan således i mange tilfælde betyde, at borgerens ret til at fremkomme med bemærkninger til sagen, inden den afgøres, reelt vil blive udhulet, særligt for de mindre ressourcestærke borgere. Forslaget synes derfor også at stå i kontrast til den oprindelige hensigt med forvaltningsloven om, at lovens retsgarantier skal udformes på en sådan måde, at der ikke pålægges den enkelte borger processuelle pligter, der kun vil kunne opfyldes af borgere med særlige forudsætninger i form af uddannelse og lignende, eller som nødvendiggør, at borgeren må søge sagkyndig bistand. ...

Det er således Justitias opfattelse, at generel anvendelse af agterskrivelser på udvalgte områder vil kunne vanskeliggøre borgerens ret til at fremkomme med bemærkninger til sin sag inden afgørelsen, og at der særligt for de mindre ressourcestærke borgere kan være tale om en reel udhuling af denne ret. Da denne persongruppe typisk også er mere tilbageholdende med at klage over afgørelser, kan det frygtes, at der fremover vil være langt flere borgere, som skal leve med urigtige afgørelser på grund af utilstrækkelig oplysning af sagerne. ...

Hvis bestemmelsen på trods af de retssikkerhedsmæssige betænkeligheder alligevel gennemføres, vil Justitia appellere til, at agterskrivelser ikke anvendes på områder karakteriseret ved mange ressourcetsvage borgere, eller hvor regelgrundlaget er meget teknisk og kompliceret. ...

Det er allerede beskrevet ovenfor, hvordan denne bestemmelse vil kunne danne grundlag for en omfattende brug af robotafgørelser i den offentlige forvaltning – særligt hvis der samtidig anvendes agterskrivelser. De retssikkerhedsmæssige konsekvenser af denne afgørelsesform er endnu ikke fuldt ud belyst, ligesom der endnu ikke er taget konkret stilling til, i hvilket omfang og på hvilke områder vi ønsker en digital offentlig forvaltning, og hvordan vi sikrer retssikkerheden for de borgere – herunder ikke mindst de udsatte borgere – der står i en atypisk situation og/eller med en atypisk sag. Disse beslutninger bør efter Justitias opfattelse ikke overlades til de enkelte ministerier, men diskuteres mere bredt med involvering af offentligheden. ...

Forhåbentligt vil digitaliseringen af den offentlige forvaltning også snart blive gjort til genstand for en mere bred samfundsmæssig debat med involvering af politikere, fagfolk og borgere. Dette kan eventuelt ske i regi af det dataetiske råd, som er bebudet i Finansministeriets publikation ”Digital service i verdensklasse” fra oktober 2018.”

I Socialpolitisk Forening Hovedstaden er vi ikke høringsberettigede. Men vi skriver under på Justitias høringssvar, som vi her har bragt et større uddrag af [link: http://justitia-int.org/wp-content/uploads/2019/01/H%C3%B8ringssvar_%C3%86ndring-af-forvaltningsloven-effektiv-digital-forvaltning_18012019.pdf].

3. ETAPE: Den brede offentlighed var klar

Ud over de formelle høringssvar kritiserede en lang række organisationer og enkeltpersoner forslaget om ændring af forvaltningsloven. Ifølge bl.a. cand.jur., lektor Hanne Marie Motzfeldt fra Center for Informations- og Innovationsret på Københavns Universitets Juridiske Fakultet, gjorde forslaget det svært at have tillid til automatiserede beslutningsprocesser i det offentlige. I januar kommenterede hun lovforslaget således på Twitter:

”Søren Pape sagde igen og igen, i forbindelse med bemyndigelsen i databeskyttelsesloven, at partshøringspligten var en hegnsplæ, der gjorde det betryggende at give bemyndigelsen til administrationen at fravige formålsbestemthed og oplysningspligt. Nu: Forslag om bemyndigelse til administrativt at fravige hegnsplæen.”

"Kernen i mine protester er, at vi bruger en 'salami-metode' til at fjerne hindringer for automatiseret forvaltning. Det er fornuftigt nok at tilpasse vores lovgivning til den digitale forvaltning. Men der er en meget udpræget og usund tendens til at placere dette i embedsværket via bemyndigelser."

"Svenskerne går hele vejen og foreslår samtidig krav om algoritme-transparens for at sikre tilliden til myndighedernes automatiske beslutningsprocesser. Hvorfor gør vi ikke det samme?"

Den 19. februar holdt Justitia, DS, TeknoEtik og socialrådgiveruddannelsen en konference

Den 19. februar 2019 holdt Justitia sammen med Tænk tanken TeknoEtik, DS og Institut for Socialrådgiveruddannelse på Københavns Professionshøjskole en fælles konference om muligheder og udfordringer ved de aktuelle bestræbelser på at gøre lovgivningen digitaliseringsklar og automatisere sagsbehandling på blandt andet det sociale område.

I dette nummer af SOC DOK glæder det os at kunne præsentere en række bidrag fra konferencens oplægsholdere, paneldeltagere og debattører – læs side 7-24.

Og så: "I lyset heraf fremsættes lovforslaget ikke som planlagt ... "

Det glæder os også at kunne fremlægge orienteringsbrevet af 1. marts 2019 til Folketingets Retsudvalg fra justitsminister Søren Pape:

"Justitsministeriet sendte et udkast til lovforslag om ændring af forvaltningsloven (Klare juridiske rammer for effektiv digital forvaltning) i høring i perioden fra den 21. december 2018 til den 18. januar 2019. Lov- forslaget er en udmøntning af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2016-2020, som regeringen indgik sammen med Kommunernes Landsforening (KL) og Danske Regioner.

Formålet med lovudkastet var at skabe bedre rammer for digitalisering i det offentlige, således at myndighederne kan yde en hurtigere service til borgere og virksomheder.

Som anført i justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 341 af 8. februar 2019, har Justitsministeriet modtaget en række høringssvar i forbindelse med høringen. Som det også fremgår af besvarelsen, har de indkomne høringssvar givet anledning til yderligere overvejelser. I lyset heraf fremsættes lovforslaget ikke som planlagt i indeværende folketingssamling.

For mig er det således helt afgørende, at nye tiltag, der har til formål at sikre tidssvarende juridiske rammer for en effektiv forvaltning, sker med respekt for borgeres og virksomheders rettigheder." [link: <https://www.ft.dk/samling/20181/almindel/REU/bilag/198/2023938/index.htm>]

"Der er åbenbart grænser for, hvad man tør lige op til et valg. Er der nogen, der tror på, at forslaget ikke støves af efter et valg, såfremt regeringen igen skulle få magten (med et par symbolske pyntestning)? Og måske også af S ... Det skulle ikke undre mig." (en debattør i VERSION2/Teknologiens Mediehus den 5. marts 2015)

Endelig kan vi orientere om, at regeringen nu har nedsat et Dataetisk Råd. Som det fremgår af Justitsministeriets/regeringens pressemeddelelse af 3. april 2019:

"Digitalisering skaber mange nye muligheder. Nye teknologier er med til at gøre hverdagen lettere for både borgere, virksomheder og i den offentlige sektor. Men med nye muligheder kommer også nye dilemmaer, og regeringen er opmærksom på, at etik og ansvarlighed skal følge med udviklingen.

Derfor besluttede regeringen bl.a. på baggrund af anbefalingerne fra ekspertgruppen for dataetik og i forbindelse med reformen "Digital service i verdensklasse" at nedsætte et Dataetisk Råd. Nu har justitsministeren, innovationsministeren og erhvervsministeren udpeget formanden og ni medlemmer til rådet. ..." [link: <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2019/regeringen-udpeger-medlemmer-til-dataetisk-raad>]

Johan Busse, mangeårig borgerrådgiver i Københavns Kommune med tidligere karriere hos Folketingets Ombudsmand og Forbrugerombudsmanden, er udpeget som formand for rådet. Folketingets retsudvalg skal nu udpege yderligere to medlemmer, før det endelige råd er nedsat. TeknoEtik er ikke udpeget – endnu ...

Digitaliseringen udfordrer retssikkerheden på det socialretlige område

Af cand.jur., lektor emerita Nina von Hielmcrone og cand.merc.jur., ph.d. Trine Schultz, Juridisk Institut, Aalborg Universitet

I juli 2018 offentliggjorde FN en rapport – *Gearing E-Government to Support Transformation Towards Sustainable and Resilient Societies* – der placerede Danmark som nr. 1, når det gælder digitalisering af den offentlige sektor. Når vi kigger på begrundelsen for denne placering, studser vi over, at man blandt andet lægger vægt på, at den danske strategi er at skabe en brugervenlig og enkel offentlig sektor og en sammenhængende velfærdsservice.

Jo da, det er korrekt, at regeringens udtalte *målsætning* er at skabe en brugervenlig og enkel offentlig sektor. For eksempel hedder det i den meget brede politiske aftale om digitaliseringsklar lovgivning, der blev indgået i januar 2018, at der er tale om "... en politisk aftale, der skal gøre ny lovgivning digitaliseringsklar. Formålet er bl.a. at forenkle love og regler for derigennem at gøre dem nemmere at forvalte og forebygge, at der opstår nyt bureaukrati i den offentlige sektor." Og at "... lovgivningen skal være enkel og klar, så den er let at forstå for borgere og virksomheder og skal kunne understøttes digitalt".

I aftalen hedder det også, at " Lovgivning skal understøtte, at ressourcerne anvendes der, hvor det giver størst værdi for borgerne og bidrager til en mere brugervenlig, lettilgængelig og transparent offentlig sektor, som understøtter den enkeltes retssikkerhed".

Men ser vi på den udvikling, der er gået forud for aftalen, må vi stille os skeptiske over for især målsætningen om, at man vil understøtte den enkeltes retssikkerhed. Og at målet er en enkel og klar lovgivning.

Beregning af økonomiske ydelser er allerede overladt til it-systemer

Gennemførelse af digitalisering har været i gang i efterhånden mange år. Men det er væsentligt at være opmærksom på, at man i første omgang indførte et maskinbaseret ydelsessystem. Det er mange år siden. Det gjaldt beregning af pension, førtidspension og kontanthjælp. Ser man blot på reglerne om beregning af kontanthjælp – og nu også uddannelseshjælp og "hjemsendelsesydelse" – viser det sig, at muligheden for at overlade beregningerne til it-systemer samtidig betyder uendelige muligheder for at indføre nye og endnu mere detaljerede og komplicerede regler.

Der er dermed ikke naturlige grænser for, hvor detaljeret og kompliceret lovgivningen kan blive. Det er kun maskinkapaciteten, der sætter grænserne og de er nærmest ikke-eksisterende. Og reglernes mængde og kompleksitet synes at være ramt af elephantiasis.

Regelværket er ikke forenklet - tværtimod

Det har således ikke været nødvendigt at indrette regelværket til at kunne forstås af hverken sagsbehandlere eller borgere. Hidtil har digitaliseringen altså ikke medført enklere og mere forståelig lovgivning.

Samtidig har den komplicerede lovgivning nødvendiggjort en opsplitning af de myndigheder, der forvalter sociale ydelser. Det gælder både for den kommunale forvaltning og med etableringen af Udbetaling Danmark.

Kommunikationen mellem borger og myndighed er i tiltagende grad digitaliseret

Det foreløbigt sidste led i digitaliseringen er, at kommunikationen mellem myndighed og borger skal foregå digitalt. Det gælder i udpræget grad Udbetaling Danmark, der forvalter blandt andet sikringsydelse, boligstøtte, børne- og ungeydelse og børnetilskud. Der er kun i begrænset omfang mulighed for telefonisk og slet ikke fysisk kontakt med myndigheden. Også kommunale ydelser overgår i stadigt større omfang til digital selvbetjening. Det gælder f.eks. ansøgning om dagpasning og friplads, og strategien går ud på, at stadigt mere lovgivning skal indrettes på selvbetjening.

Fokus er kun på den enkelte ydelse, der søges om. Selv om borgeren kan få hjælp hos Borgerservice, handler det primært om hjælp til at gebærde sig på myndighedernes hjemmesider – udfylde skemaer osv.

Borgernes retssikkerhed har været et fraværende tema

Set fra lovgivers og centraladministrationens synspunkt har digitalisering som ønsket skabt en i snæver forstand mere effektiv offentlig sektor, dvs. en sektor med mindst muligt personaleforbrug. Derimod har retssikkerhed hidtil været et fraværende tema, og tendenserne tyder ikke på, at det bliver mere fremtrædende. Retssikkerhed karakteriserede den tidligere ombudsmand Lars Nordskov Nielsen kort som det forhold, at det sikres, at borgeren får de ydelser, han er berettiget til og ikke pålægges pligter, der ikke er hjemlet i loven.

En offentlig sektor, der ikke sørger for, at borgeren får de ydelser, han er berettiget til, kan ikke kaldes reelt effektiv. Digitaliseringen indebærer adskillige retssikkerhedsproblemer. Vi vil her koncentrere os om et af dem.

Sociale myndigheder overser borgernes ret til helhedsorienteret vejledning og rådgivning

På det sociale område er det myndighedens pligt at sikre helhedsorienteret vejledning og rådgivning, jf. retssikkerhedslovens § 5. Den generelle vejledningspligt på det sociale område er suppleret med en række specielle vejledningspligter i de enkelte sociale love. Også efter forvaltningslovens § 7 skal en forvaltningsmyndighed i nødvendigt omfang yde vejledning og bistand til personer, som henvender sig med spørgsmål inden for myndighedens område. Disse vejledningspligter gælder også, når sagsbehandlingen er blevet digitaliseret, eller når der anvendes digital selvbetjening ved ansøgning om hjælp.

Kun for så vidt angår Udbetaling Danmark gælder retssikkerhedslovens § 5 ikke, men myndigheden er stadig omfattet af den almindelige vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, suppleret med særlige vejledningspligter efter lov om Udbetaling Danmark. Myndigheden skal henvise borgere, der har brug for helhedsorienteret vejledning, til kommunen.

Spørgsmålet er imidlertid, i hvilket omfang vejledningspligterne kan virkeliggøres i et digitaliseret sagsbehandlingsforløb, og hvilke retssikkerhedsmæssige konsekvenser digitaliseringen og de mange komplicerede og detaljerede regler kan få for den enkelte borgers ret til sociale ydelser. I den forbindelse er det relevant at stille i hvert fald to centrale spørgsmål.

For det første: Hvordan kan der gives helhedsorienteret rådgivning og vejledning, når lovgivningen som følge af digitaliseringen bliver mere og mere kompliceret og detaljeret, og forvaltningen som en konsekvens heraf bliver siloopdelt, specialiseret og fragmenteret?

For det andet: Hvordan kan der gives situationsbestemt rådgivning og vejledning, når kommunikationen foregår digitalt? Dvs. hvordan vejledes om forhold, som borgeren ikke kan forventes selv at være opmærksom på i forbindelse med kontakten til myndigheden, og hvordan skal myndigheden kunne vide, om der er et konkret vejledningsbehov, når oplysningerne tilgår myndigheden digitalt og specifikt ift. en konkret ydelse.

Som udgangspunkt er der en skærpet vejledningspligt ved kompliceret lovgivning. Udviklingen på det socialretlige område betyder derfor et skærpet krav til myndighedens vejledning af borgeren, men hvordan virkeliggøres dette? Den organisatoriske opdeling i sags- eller målgruppespecifikke afdelinger medfører risiko for, at medarbejderne ikke har den fornødne viden til at kunne opfange vejledningsbehov eller at der gives mangelfuld eller direkte fejlagtig vejledning, som kan betyde, at en borger går glip af den hjælp, som pågældende er berettiget til.

Det er således ikke tilstrækkeligt for at sikre borgerens ret til sociale ydelser, at en konkret afgørelse er korrekt. Nok så væsentligt er, at borgeren får tilstrækkelig viden om, hvilke ydelser, han *kunne være* berettiget til henholdsvis, at forvaltningen på tværs af ydelsesområder af sig selv sørger for, at borgeren får disse ydelser. Det er baggrunden for, at myndigheden efter retssikkerhedslovens § 5 har pligt til at yde helhedsorienteret sagsbehandling og rådgivning og vejledning. Pligten omfatter ikke kun de ydelser, den enkelte sagsbehandler selv forvalter men hele den sociale lovgivning. Det betyder, at myndigheden er forpligtet til ikke kun at tage stilling til den ydelse, borgeren efterspørger men også skal overveje, om den pågældende er berettiget til andre ydelser.

Et eksempel fra Ankestyrelsen

Det kan illustreres ved Ankestyrelsens sag i principafgørelse A-6-03. En handicappet far, der er førtidspensionist og lammet i ben samt delvist i arme og hænder, henvender sig til kommunen om hjælp i forbindelse med samvær med sin 5-årige søn. Han søgte om hjælp til at dække udgifter til personlig hjælper under samværet. Kommunen gav afslag på ansøgningen, bl.a. med den begrundelse, at der ikke var behov for personlig assistance ved af- og påklædning, toiletbesøg, køresituationer m.v., da der var tale om et 5-årigt

barn. Ankestyrelsen fandt, at kommunen skulle foretage en helhedsvurdering af mulighederne for hjælp efter hele den sociale lovgivning, jf. § 5. F.eks. kunne kommunen have overvejet muligheden for at bevilge hjælpen som hjemmehjælp efter serviceloven til at klare opgaver i forhold til sønnen. Udgifterne til mad, transport og aktiviteter med barnet under samværet kunne bevilges efter aktivloven, og andre særlige udgifter på grund af ansøgerens handicap kunne bevilges i h.t. pensionsloven, efter en konkret økonomisk behovsvurdering.

Sagen illustrerer flere af de udfordringer, den aktuelle og fremtidige forvaltning står over for. Ansøgningen blev indgivet til socialforvaltningen, der behandler spørgsmål om bevilling af handicaprelaterede ydelser. Her tog man stilling til den specifikke ansøgning – bevilling af personlig hjælper. De ydelser, der blev peget på af Ankestyrelsen, hører under andre grene af den kommunale forvaltning, som administrerer de respektive ydelser: Omsorgsydelser efter serviceloven, hjælp i særlige tilfælde efter aktivloven og personligt tillæg efter pensionsloven.

Det, at den komplicerede lovgivning og den opdelte forvaltning kan give udfordringer for realiseringen af den lovpligtige helhedsorienterede vejledning og rådgivning, er yderligere udfordret i de situationer, hvor al kommunikation foregår digitalt.

Det følger af retssikkerhedslovens § 5, at myndigheden ikke kun skal vejlede specifikt om de spørgsmål, borgeren måtte stille, om f.eks. handicapydelse eller kontanthjælp, men at der også skal gives "situationsbestemt vejledning".

Et eksempel fra Ombudsmanden

Ombudsmanden har i flere sager slået fast, at når en sags omstændigheder peger på, at borgeren kan være berettiget til en ydelse (som vedkommende ikke spørger om) har myndigheden pligt til at rådgive herom. Manglende relevant rådgivning kan medføre, at borgeren skal stilles, som om den rigtige rådgivning var givet.

En sag fra ombudsmanden (FOB 1989.168) vedrørte således en kvinde, der – efter at hun var blevet separeret og var blevet alene med to børn – søgte om betaling af psykologhjælp. Først lang tid efter blev hun opmærksom på, at hun som enlig forsørger var berettiget til børnetilskud. Det var hun imidlertid ikke blevet rådgivet om, da hun søgte betaling af psykologtimer, og hun mistede derfor børnetilskud for ca. et år. Ombudsmanden slog fast, at de oplysninger kvinden havde givet i forbindelse med ansøgningen burde have givet forvaltningen anledning til at vejlede om ret til børnetilskud, og han nåede frem til, at hun burde stilles som om den korrekte vejledning var givet og dermed, at hun skulle bevilges børnetilskud med tilbagevirkende kraft. I dette tilfælde havde sagsbehandleren pligt til at være opmærksom på ydelser, som hun ikke selv administrerede, men som hører under den sociale lovgivning og som hun derfor skal (kunne) vejlede om.

Øget digitalisering giver øgede muligheder – og flere risici

Digitaliseringen er kommet for at blive og betyder på mange måder øgede muligheder for effektiv forvaltning og let adgang til at søge sociale ydelser. Men det betyder ikke nødvendigvis større retssikkerhed for borgeren – snarere tværtimod.

De øgede muligheder, som digitaliseringen har medført, må ikke føre til at lovgivningen indrettes alene, så "systemerne" kan forstå den. Komplexiteten øger risikoen for fejl og manglende helhedsorienteret sagsbehandling. De sociale myndigheders ansvar øges på sin vis i takt med lovgivningens detaljeringsgrad og kompleksitet. Risikoen er imidlertid, at den "situationsbestemte rådgivning" får en langt mindre betydning i borgernes digitaliserede kontakt med det sociale system. Dermed er der en reel fare for, at en række borgere lider retstab ved at gå glip af ydelser, som de er berettiget til.

En mulighed er dog, at politikerne lever op til ambitionen om at sørge for enkel og let forståelig lovgivning. Det vil i givet fald kræve en gennemskrivning og kraftig beskæring af de fleste sociale love.

Betydningen af det socialfaglige skøn

- hvor går grænsen for digital og automatiseret sagsbehandling?

Helle B. Antczak, socialrådgiver og lektor ved Institut for Socialt Arbejde på Københavns Professionshøjskole

Uanset datamængden og computerens regnekraft er algoritmebaseret beslutningsstøtte blot en form for avanceret statistik og sandsynlighedsberegning.

Hvor går grænsen for digital og automatiseret sagsbehandling – og hvor det giver mening at digitalisere.

1.

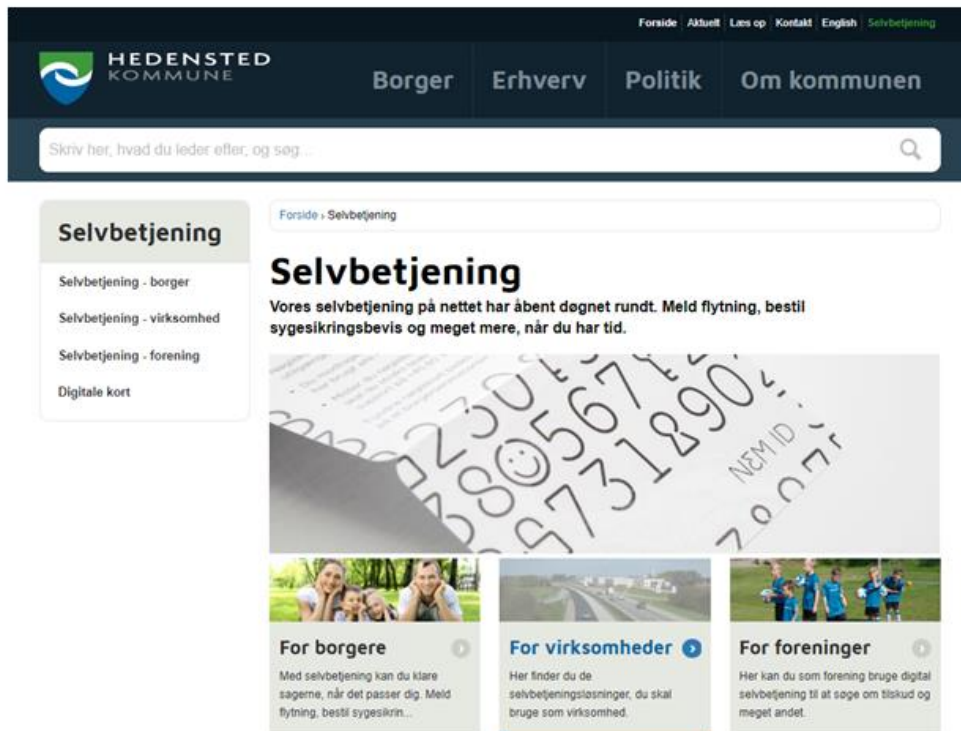
Det socialfaglige skøn anlægges af sagsbehandlerne (som på dét hér område tit er socialrådgivere), i mange delprocesser i sager om børn, unge og voksne med forskellige typer af sociale problemer

Skønnet kommer i spil allerede når borgeren henvender sig og søger om hjælp, eller når andre henvender sig. Fx læreren, der ringer gr. en mistanke om, at et barn fra hendes 1. klasse lever i en hverdag præget af omsorgssvigt; en ung, der henvender sig, fordi han bor på gaden og ikke kan holde det ud mere; eller et forældrepar, der søger om tabt arbejdsfortjeneste, fordi de ønsker at passe deres handikappede barn derhjemme. Sagsbehandleren i forvaltningen skal her, i den helt tidlige fase af et muligt sagsforløb, skønne om en række forhold som: Hvor alvorlig ser situationen ud til at være? Er handling her og nu påkrævet? Og som følge af kommunens almene rådgivningsforpligtelse skal sagsbehandleren også foretage et her og nu-skøn af, om det er relevant at henvise borgeren til andre myndigheder, og om det umiddelbart virker som om borgeren har behov for hjælp til andet og mere end det, vedkommende selv henvender sig om.

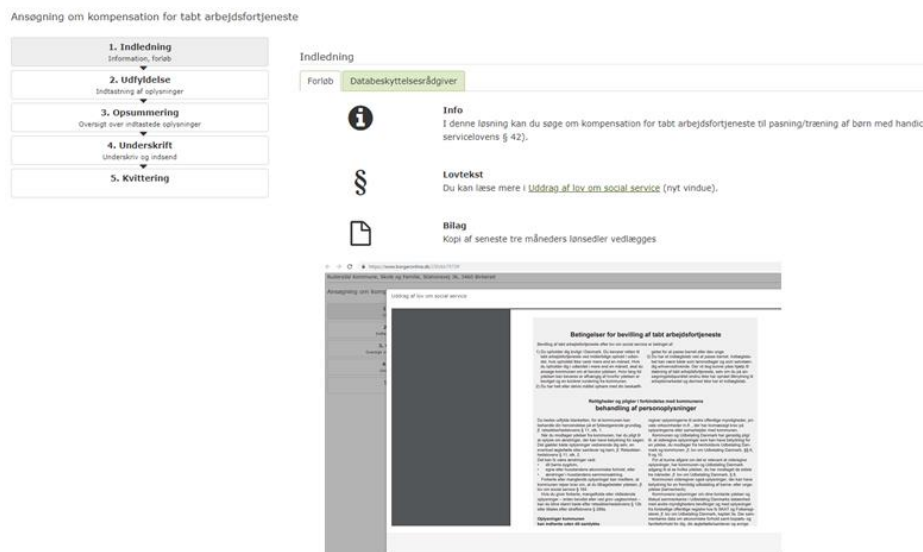
2.

Jeg har i de sidste dage op til denne konference testet en række kommuners hjemmesider. Sådan nogen er vi mange der har glæde af, når vi skal have hentet storskrald eller ha' et nyt pas. Jeg har fundet mange eksempler på, hvordan indgangen til hjælp til merudgifter til børn eller voksne med handicap, enkeltydelse, kontanthjælp og mange andre sociale ydelser foregår på selvbetjeningsplatformene ved hjælp af NemID, upload af dokumentation og digital underskrift.

3.

Her er et eksempel på, hvordan det ser ud, når man skal søge om kompensation for tabt arbejdsfortjeneste. Man skal igennem en række trin. Vejledningen forgår så også via tekster på hjemmesiden.

Ifølge strategi om *den fællesoffentlige referencearkitektur for selvbetjening*, altså selvbetjeningsløsningerne, er det hensigten fremover at "gøre det muligt at øge automatiseringsgraden, så en større del af processen – og på nogle områder hele processen – kan gennemføres uden at involvere en sagsbehandler og derved evt. resultere i straksafgørelser" [Version 1.0, Digitaliseringsstyrelsen, februar 2018].

Sådan en udvikling vil reducere muligheden for, på et tidligt tidspunkt i en sags forløb, at foretage et social-fagligt skøn vedrørende borgerens behov for hjælp, og give relevant rådgivning i den forbindelse.

4.

Et konkret eksempel fra en sagsbehandler i Københavns Kommune viser, hvorfor dette er problematisk: En nybagt førstegangsmor sidst i 30-erne henvendte sig i Socialforvaltningens Familieafdeling og søgte om en enkeltydelse. Hun havde lagt ud for betaling af en privat jordmor, der havde hjulpet hende ved en hjemmefødsel. Det var hendes økonomi ikke til, og nu ville hun høre, om hun kunne få refunderet pengene. Da hjælp til fødsel af et barn hører under sundhedsområdet og ikke under lov om social service, var der ikke grundlag for at Familieafdelingen kunne hjælpe hende med sådan en enkeltudgift.

Og hvis hun skulle have søgt via en platform som denne her ...

 Ansøgning om Enkeltydelser [Log ind og gem](#)

Forløb

Introduktion

Ansøgning

Personlige oplysninger

Afkłaring

Økonomiske forhold

Formue ansøger

Indtægter ansøger

Udgifter ansøger

Afslutning

Oplysningspligt

Samtykkeerklłring

Tilføj bemærkninger

Introduktion

Om dette forløb

Før du begynder

Husk at vi først kan behandle din ansøgning, når vi har modtaget alle de dokumenter, som vi beder om. Det fremgår til sidst i ansøgningen, præcis hvilke typer af dokumentation, der skal medsendes, men det kan eksempelvis være: Indtægtsforhold, Formueforhold, Boligudgifter.

Start forløb

Hjælp

Forløbet

Dette forløb hjælper dig med at aflevere de oplysninger, som kommunen skal bruge for at behandle din henvendelse.

I menuen kan du se, hvilke trin du skal igennem, og hvilke trin du har gennemført.

Da forløbet løbende tilpasser sig dine svar, vil menuen kunne ændre sig undervejs.

Log ind med NemID og få fordele

Hvis du logger ind med NemID, bliver dine oplysninger gemt løbende, så du har mulighed for at begynde nu og fortsætte senere. Du vil også kunne genfinde forløb, som du tidligere har gennemført og afsluttet.

NEM ID
www.nemid.nu

 DigiService Kommunens registrering og videregivelse af oplysninger | Kommunens databeskyttelsesrådgiver

... var det uden tvivl blevet et afslag. Platformen ville nemlig ikke have opdaget, at den nybagte mor havde taget bussen op til kontoret med barnet i en gammel, hullet sportstaske; at hendes adfærd var lidt påfaldende, og at barnet var sultent og ikke havde overtøj på, selvom det var i januar måned. Med andre ord: At der var brug for hjælp til meget andet og meget mere end det, hendes henvendelse til forvaltningen drejede sig om. En hjælp, som hun og barnet naturligvis fik, fordi hun mødte en fagprofessionel, og ikke en digital platform.

5.

Som det fremgik af Justitias oplæg cvil regeringen reglerne om partshøring og evt. lade partshøring foregå digitalt. Jeg håber ikke det kommer til at gælde på servicelovens område. Partshøringen i komplekse, sociale sager fungerer ikke kun som en vigtig, juridisk forankret sikkerhed for, at forvaltningen ligger inde med korrekte oplysninger. I samtaler, hvor der finder partshøring sted, sker der tit meget andet, som får en undersøgende karakter, og som kan aktualisere et socialfagligt skøn. Når fx sagsbehandleren i en voksenafdeling gennemgår erkløringer fra psykiater og misbrugsbehandler med en borger, der måske skal have bostøtte pga. alvorlig social angst og et alkoholmisbrug, kan der i samtalen komme nye oplysninger frem. Om fx selvmordstanker, selvskade eller anden forværring af situationen, som kan påvirke den faglige vurdering af, hvorvidt og hvor hurtigt bostøtten skal sættes i værk. Eller omvendt, borgeren har fået en ny, omsorgsfuld kæreste, og vil gerne vente lidt med bostøtten for at se, om romancen holder.

Hvis partshøringen var foregået på en selvbetjeningsplatform, eller evt. som en agterskrivelse, var den slags oplysninger, som bidrager væsentligt til sagsbehandlerens faglige skøn, sandsynligvis ikke kommet frem. Derfor bør partshøringen i den type sager ikke foregå i digital form.

6.

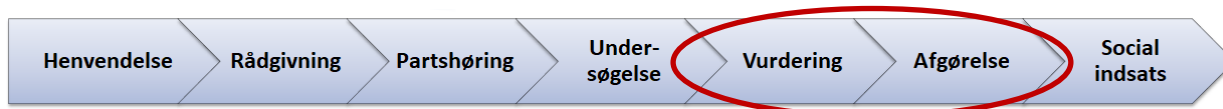
I den fase af et sagsforløb, hvor et barn, en families eller en udsat voksens situation *undersøges*, er der også brug for et helhedsorienteret, socialfagligt skøn. Som socialrådgivere hverken kan eller må vi undersøge alt i borgerens liv; i processen skal der løbende skønnes om, hvad der er vigtigt, hvad der skal fokuseres på, og hvilke oplysninger, vi skal dykke mere ned i.

I eksemplet med forældrene, der søger om tabt arbejdsfortjeneste, som jeg nævnte indledningsvis, viser det sig måske, at der er konflikter mellem forældrene – de er overbelastede og de overvejer skilsmisse. En situation, der evt. kunne løses ved at give familien hjælp til aflastning. Her kommer det socialfaglige skøn ind. Den information dukker måske kun op, fordi sagsbehandleren i det personlige møde med forældrene kan se og

høre på dem, at der er andet og mere galt end barnets funktionsnedsættelse. Og med sin erfaring fra arbejde med andre forældre i samme situation ved hun, at konflikter og brud i parforholdet tit er den triste følgesvend til dét at have fået et barn med handicap. Og at hun netop derfor får stillet de rigtige spørgsmål, som får forældrene til at åbne op. Hvilket så giver anledning til en ny vurdering af familiens samlede situation. Der er da, så vidt jeg ved, heller ikke nogen planer om at digitalisere og erstatte sagsbehandlernes direkte borgerkontakt i undersøgelsesarbejdet med de udsatte børn, unge og voksne.

7.

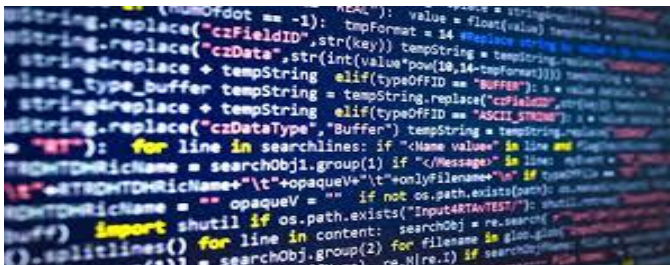
Men når vi når til vurderingen - denne, helt centrale, del af et sagsbehandlingsforløb - er jeg i tvivl. Der er endnu ikke udviklet automatiseringssystemer på servicelovens område. Det er her, udviklingsfronten står. Men sagsbehandlende teknologi med integreret kunstig intelligens omtales i mange af de store visionsdokumenter fra regeringen og KL, som en mulighed for halv- eller helautomatisering af sagsbehandling i form af systemer, der kan levere beslutningsstøtte – også på servicelovens område.

Op til konferencen har jeg talt med flere store it-leverandører, centrale folk i KL og udviklingsansvarlige i en række kommuner. I KL forventer man i løbet af 2019 at beskrive nogle eksempler på, hvor det kan betale sig at indføre kunstig intelligens på det sociale område. Og i flere af landets store kommuner pusler man med idéer til, hvordan algoritmisk baserede systemer kan levere beslutningsstøtte til sagsbehandlere, når de skal afgøre, om og hvilken hjælp udsatte børn, unge og voksne skal have.

Socialfagligt set giver det dog efter min opfattelse ikke mening at satse på kunstig intelligens der kan sagsbehandle i komplekse sociale sager, og lade algoritmerne overtage dele af den socialfaglige skønsproces.

Tre illusioner om big data og algoritmer i sociale sager

1. Man kan ved hjælp af big data og algoritmer *forudsige*, hvad der vil være rigtigt for borgeren
2. Man kan slutte *fra statistik til det enkelte tilfælde* – den specifikke borger
3. Algoritmisk baserede systemer kan (nøjes med at) give *beslutningsstøtte*

Forestillingerne om, at algoritmisk baserede systemer kan føre til bedre afgørelser til gavn for borgerne, hviler nemlig på *mindst tre illusioner*:

1. Den første illusion er at man via big data og algoritmer kan *forudsige*, hvad der vil være en rigtig beslutning omkring en specifik borger. De data, en algoritme er baseret på, er nemlig altid bagudskuende. Det vil via big data måske være muligt at knytte den enkelte sag, omkring fx et udsat barn, til *kategorier* af tidligere sager, der *ligner* det tilfælde, der aktuelt befinder sig på sagsbehandlerens bord.

Jeg illustrerer med et eksempel fra statens område: Nævnenes Hus udvikler i samarbejde med KMD aktuelt en algoritme, der kan aflæse en ny klagesag – fx over en miljøgodkendelse – og automatisk finde lignende sager og afgørelser i de mange tusinde klagesager på det pågældende område. Det nye system, der hedder *Sager som min*, skal så selv komme med forslag til hvilken afgørelse, sagsbehandleren skal lægge op til. Det giver medarbejderen mulighed for at orientere sig mod tidligere afgørelser, og dermed en "mere effektiv sagsbehandling samt høj kvalitet i afgørelserne", som det hedder. Høj kvalitet vil i dette tilfælde sige, at sagsbehandlingen lægger op til en afgørelse, som ligner den, nævnet på det pågældende klageområde har truffet i andre sager. Hvilket måske giver mening på miljøområdet.

Men på *det sociale område* kan man ikke bedømme, om en løsning har kvalitet fx for et udsat barn, på baggrund af tidligere *afgørelser* i lignende sager.

Om det var rigtigt at anbringe eller ikke anbringe et barn med bestemte karakteristika, om det var rigtigt at tilbyde en voldsramt familie familiebehandling eller placere mor og børn på et krisecenter, om unge med sociale problemer skal i job eller starte en uddannelse kan *ikke* bedømmes på baggrund af de *afgørelser*, der blev truffet på et givent tidspunkt. Det kan udelukkende bedømmes på baggrund af den *virkning*, afgørelserne reelt fik. Hvilket i de fleste tilfælde først kan vurderes lang tid efter afgørelserne er truffet. Måske *flere år* efter. Man kan heller ikke bedømme, om det på den lange bane var familieplejen til barnet eller krisecentret til kvinden, der førte til en forværring eller forbedring af de pågældendes situation – eller om det skyldtes faktorer på helt andre områder af deres liv, som unddrager sig systemets kendskab.

Illusion nr. 2: Systemer baseret på algoritmer er en form for avanceret statistik. Og vi kan ikke slutte fra statistik til det enkelte tilfælde. Algoritmers forudsigelser af, hvad der vil være en rigtig løsning, baserer sig på sandsynlighedsberegning, som – uanset datamængde og regnekraft i computeren – er et alt for usikkert udgangspunkt når man skal bedømme, hvad der gælder for et unikt menneske i en konkret social situation. Der er tale om samme type af usikkerhed, som når en sagsbehandler benytter sig af forskningsbaseret viden om, lad os sige udsatte småbørn i familier med psykisk syge forældre, når hun skal bedømme, hvad der konkret bør gøres ift. til Amalie på 4 år, hvis enlige mor har en langvarig depression.

Forskningsviden, herunder statistik om forløb, er *generaliseret* viden, som kan inspirere, men ikke overføres på det specifikke tilfælde. Hverken socialforskningen eller algoritmen er i stand til at indfange den komplekse kontekst, der er knyttet til Amalies og hendes families samlede sociale miljø: de uendeligt mange og svært kategoriserbare forhold på individ-, familie- og samfundsniveau, som spiller sammen på komplekse måder omkring Amalies trivsel eller mistrivsel.

Til håndteringen af denne type 'vilde' problemer er erfarne professionelle, der kan anlægge et socialfagligt skøn i tæt dialog med de berørte borgere, uundværlige.

3. Den tredje illusion, der er knyttet til idéerne om fordelene ved at udvikle og bruge algoritmisk styrede systemer, er forestillingen om at de kan fungere *beslutningsstøttende*. Selv stærke fortalere for automatisering mener ikke, at systemerne skal træffe afgørelser i komplekse sociale sager, uden at en sagsbehandler har været involveret. Man taler om, at de skal komme med *forslag* til handlinger – handlinger, som sagsbehandleren så skal tage stilling til.

Men der er stor risiko for, at algoritmens forslag i den virkelige verden reelt kommer til at virke som afgørelser. Fordi algoritmernes output får et skær af objektive sandheder, som professionelle ikke tør gå imod.

Det viser erfaringer fra fx kriminalforsorgen i både USA og England, hvor *probation officers*, som dér er socialarbejdere, meget sjældent går imod det algoritmiske skøn. Hvis vi får beslutningsstøttende systemer i sagsbehandling på Servicelovens område i Danmark, er der god grund til at frygte, at tidspressede, evt. nyuddannede og usikre sagsbehandlere vil have en tendens til at læne sig op af algoritmernes forslag. Erfarne sagsbehandlere kan måske bedre danne deres egne, videns- og erfaringsbaserede skøn. Men hvem tør gå imod et forslag fra en algoritme i tider med personlig ansvarspåleggelse og flere nye typer retssager mod sagsbehandlere og forvaltninger?

Hvad enten man kan lide det eller ej: Vi har indtil videre ikke noget, der kan erstatte et fagprofessionelt skøn i de processer, jeg har beskrevet ovenfor. På det medicinske område er det foreløbig ikke gået så godt.

Sygeplejersker er bedre end algoritmer

Triage. På akutklinikker landet over bliver patienter vurderet efter triagesystemer. Men et nyt forskningsstudie viser, at sygeplejerskers kliniske blik er meget bedre til at forudsige dødelighed, end systemer og algoritmer er.

Sygeplejerske Angi Stampe bruger sit kliniske blik. Det vil sige sine sanser. Hun ser, lytter og lugter. Faktorer som en algoritme ikke kan fornemme.

Det socialfaglige skøn kan ikke undværes. Og vi bør afholde os fra at prøve på det.

8.

Men lad os bruge penge på at digitalisere, dér mange steder hvor det giver mening. Lad os først og fremmest få moderne, velfungerende og smidige fagsystemer, som befrier sagsbehandlerne fra at spille deres tid på systemer, der er langsomme og går ned, alt for mange "klik" og indtastning af de samme informationer flere steder. Lad os få systemer på samme område, der "taler sammen" osv. Lad os udvikle og bruge robotics process automation-teknologi (RPA) til at supplere fagsystemerne, hvor det giver mening.

Et godt eksempel er Albert Aktindsigt fra Københavns Kommune.

TEKNOETIK

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE **XP**

Lad os digitalisere, hvor det giver mening:

- Moderne, velfungerende og smidige fagsystemer
- RPA-teknologi
- Beslutningsstøtte til afgrænsede områder med faste kriterier – fx indtægt

Lad os se på systemer, der kan lægge op til beslutninger på afgrænsede områder, hvor der gælder faste kriterier, fx indkomst. Og lad os udvide paletten for de måder, vi kan inddrage borgerne og borgerne kan medvirke aktivt i deres sag.

Og lad så de velfungerende borgergrupper glæde sig over adgang til forvaltningen 24-7 via NemID.

Nye teknologier vil påvirke socialrådgivernes arbejde

Af Ditte Brøndum, næstformand, Dansk Socialrådgiverforening

Nye teknologier kommer til at påvirke socialrådgivernes arbejdsliv fremover, og derfor arbejder Dansk Socialrådgiverforening for, at socialrådgiverne får indflydelse på teknologierne. Formålet er at digitaliseringen kommer til at understøtte det gode samarbejde mellem borger og myndighed, og dermed sikre at teknologien ikke kommer til at skade borgernes retssikkerhed eller mindske socialrådgivernes faglige handlerum. Den teknologiske udvikling kræver politisk styring og at vi sætter en vision op for den gode brug af teknologi, så vi har en ledestjerne, når vi er den del af en udvikling, der kan få de fleste til at tage pusten.

Når vi taler om digitalisering og robotteknologi kommer det hurtigt til at stikke i alle mulige retninger. Bare inden for socialområdet går udviklingen susende stærkt. I Dansk Socialrådgiverforening ser vi en udvikling som skaber muligheder, men i den grad også udfordrer vores faglighed, og det kræver, at vi hele tiden forholder os kritisk reflekterende til udviklingen ved at stille faglige og etiske spørgsmål.

Folketinget har i 2018 indgået en bred politisk aftale, der skal gøre ny lovgivning digitaliseringsklar. Dvs. at muliggøre automatisering af myndighedsarbejdet ved at anvende objektive kriterier, og samtidig understreges det at der skal sikres rum til at udøve skøn i de tilfælde, hvor det er fagligt relevant. Aftalen om digitaliseringsklar lovgivning emmer af teknologibegejstring blandt politikerne, og en af årsagerne til dette er, at den danske velfærdsmodel udfordres. Der er et fortsat voksende behov for velfærd og dermed opstår igen og igen drømmen om at effektivisere velfærden via indførelse af teknologi. En af de tendenser vi ser ift. effektiviseringer er udviklingen af robotteknologi, som kan understøtte eller direkte overtage sagsbehandlingen for socialrådgiverne. Potentielt kan algoritmer og automatiserede beslutningsprocesser udføre en række rutinemæssige opgaver på socialrådgivernes arbejdsfelter og aflaste de pågældende socialrådgivere, men resultatet kan samtidig blive at borgerne oplever at være ladet tilbage, alene, uden at kunne gennemskue beslutningernes evt. vidtrækkende konsekvenser for sig selv, f.eks. ved en automatiseret beslutning om ret til velfærdsydelse.

Nye robotkollegaer

Albert Aktindsigt, Flora Foranstaltning og søskenderobotten Abbas er nogle af navnene på de ny robotkollegaer, som allerede findes i det kommunale landskab. Det lyder festligt, når vi får nye digitale kollegaer. Og vores medlemmer kan da også se en række fordele ved digitalisering af socialt arbejde. Men der er også en bekymring for, at en beslutningsunderstøttende robot kan føre til en uhensigtsmæssig standardisering af sagsbehandlingen, som kan reducere eller helt fjerne det faglige skøn, et skøn, som i dag muliggør en tilpasning af beslutningerne til den enkelte borgers situation og behov.

Det gode ved robotterne er, at de kan fjerne nogle af de mange administrative arbejdsprocesser og de mange klik. Socialrådgiverne bruger i dag rigtig meget af deres tid på it i forbindelse med arbejdet, fordi der skal journaliseres og dokumenteres meget. Når nogle af arbejdsprocesserne bliver automatiserede, så kan vi koncentrere os mere om kerneopgaven i rollen som socialrådgiver. Samtidig kan robotter også være ufleksible. De er jo ikke socialrådgivere, og robotterne arbejder ud fra koder, der er 'firkantede' i sin logik, så på den måde kan robotter også være ufleksible og ser ikke de nuancer, som en socialrådgiver gør. Det er nogle af udfordringerne ved de nye robotter, som er under udvikling. Et eksempel er en robot som skal understøtte vurderingen af underretninger og konklusionen omkring handleplaner i børnesager. At arbejde med sådanne robotter kræver, at socialrådgiveren hviler i sin faglighed i tilstrækkelig grad til også at kunne modsige en robots anvisninger i de tilfælde hvor man ikke er enig i robotens udsagn, og det kræver, at man ikke lader sig lulle ind i at robotten altid har ret. For vi opfanger andre ting end en robot kan. Vores faglige skøn beror på en lang række sanseindtryk i mødet med borgeren, som robotter i hvert fald ikke endnu er i stand til at kombinere og få noget meningsfuldt ud af. Og så baserer en robots skøn sig også på statistik, og vi ved jo godt som socialrådgivere, at bare fordi at en vis procentdel vil reagere på en bestemt måde, så vil der altid være behov for, at vi i dialogen med borgeren ser potentialerne, der hvor statistikkerne ikke rækker.

Data-etik er central

Og apropos statistikker, så er spørgsmålet om borgernes data også et meget hot emne oven på implementeringen af EU lovgivningen GDPR (General Data Protection Regulation). Som i den grad har udstillet vores udfordringer med at passe på borgernes data. It-sikkerhed bliver et vigtigere og vigtigere tema, hvor "høj it-sikkerhed" beskrives som forudsætningen for at gøre Danmark til en førende it-nation.

Adgang til og behandling af persondata har indflydelse på borgernes selvbestemmelse og den demokratiske balance. Denne balance bliver konstant udfordret, fordi der er store gevinster at hente, når man har adgang til borgernes data og kan krydse dem på forskellige måder. Dette kalder på, at vi drøfter den etiske dimension i den nye teknologi, som vi skal have bedre styr på. Data-etiske debatter og refleksioner bliver central i debatten om udviklingen af ny teknologi knyttet til vores velfærdsydelser, det skal ske parallelt med den almene faglige og etiske debat.

Ny måde at tænke fagforening på

Det kræver også en ny måde at tænke fagforening på også hvis man ikke skal ende som maskinstormere, men også engang imellem være på forkant. Vi har som socialrådgivere en unik viden om hvad der sker i det rum, der er imellem de politiske beslutninger og borgernes oplevelser af systemet. Såfremt vi kobler den viden med vores socialfaglige viden og viden om teknologiens muligheder, så kan det sociale arbejde nå nye højder, og vi kan finde nye svar på fremtidens velfærdsudfordringer. Men problemet er, at socialrådgivere sjældent sidder med, når der bliver udviklet ny teknologi målrettet vore arbejdsfelter, for eksempel nye it-systemer.

Borgerne og de fagpersoner, der møder borgerne – personligt, i telefonen og på chat og mail – ved bedst, hvor skoen trykker. Disse borgere og fagpersoners udfordringer og idéer kan være en værdifuld drivkraft for innovationen i den offentlige sektor, også på teknologiområdet. Udvikling og implementering af ny teknologi har vist sig at lykkes mest effektivt ved inddragelse af borgere og medarbejdere, da de har særlig øje for at se både helheder og værdier i en velfærdsræssig sammenhæng. Anvendelsen af ny teknologi stiller nye krav til socialrådgiverne, hvor de både skal være skarpe på deres kernefaglighed og samtidig have indsigt i teknologiens muligheder som en del af deres fagprofessionelle indsats. Ligeledes skal de besidde innovative kompetencer i forhold til deres arbejdsfelt, og for nogle vil det betyde at kunne indgå som medudvikler af ny teknologi på arbejdsfeltet. Begge dele kræver en vis indsigt i teknologiens udformning og muligheder (digital dannelse) kombineret med en solid fagprofessionel dannelse.

Seks visioner for DS' teknologipolitik

Som fagforening må vi derfor omstille os, når verden omkring os forandrer sig. Derfor nedsatte Dansk Socialrådgiverforening i 2016 en ressourcegruppe, som skulle tage hul på at skabe en strategi, vi som fagforening kan læne os op af, når vi skal varetage vores medlemmers behov, og som en del af dette sikre gode arbejdsvilkår og et tillidsfuldt samarbejde med borgerne med et skarpt øje for deres behov. DS er og vil fortsat være en aktiv medspiller omkring udviklingen af den offentlige sektor og velfærdssamfundet, og her skal DS' teknologipolitik understøtte den løbende vurdering af de strategiske tilgange, faglige og data-etiske refleksioner og handlemuligheder i forhold til udviklingen af ny teknologi, digitalisering, m.v. indenfor socialrådgivernes arbejdsfelter. Dette arbejde har afstedkommet en række visioner som vi mener skal være fundamentet for en teknologipolitik, som skal hjælpe socialrådgiverne til at kunne lave bedre socialt arbejde.

Vision 1: Ny teknologi på velfærdsområdet har borgeren og medborgerskabet i centrum.

Vision 2: Socialrådgivere og andre fagprofessionelle benytter sig af fagligt skøn, som en del af deres faglige handlerum, samtidig med udvikling af og indførelse af ny teknologi.

Vision 3: Borgerinddragelse og borgerens adgang til dialog med en fagprofessionel, samt borgerens oplevelse af gennemsigtighed, retssikkerhed og muligheder for at appellere skal gælde, når ny teknologi inddrages ved beslutninger om ret til velfærdsydelser.

Vision 4: Ethiske refleksioner og vurderinger skal være central i udvikling og ibrugtagning af ny teknologi på velfærdsområdet, bl.a. som sikkerhed for et godt arbejdsmiljø.

Vision 5: Socialrådgiverne er som andre teknologibrugere inddraget i beslutningerne om, hvor ny teknologi giver mening indenfor socialrådgivernes arbejdsfelter, og inddrages efterfølgende altid i både udvikling, afprøvning og implementering.

Vision 6: Digital dannelse, herunder indsigt i teknologiens udformning og muligheder, skal indlejres i socialrådgiveruddannelsen.

Forslag om obligatorisk og lovfæstet vurdering af offentlige, automatiske beslutningssystemers indvirkninger

Niels Frølich, medlem af tænketanken TeknoEtiks bestyrelse

Automatiserede beslutningssystemer - ofte betegnes systemerne som Kunstig Intelligens (KI) - er kommet for at blive, både i den private og i den offentlige sektor, hvor indførelsen af disse systemer sker takket være vekslende regeringers indsats for at digitalisere lovgivningen. Kernen i disse systemer er algoritmer, dvs. softwareopskrifter på hvorledes data skal behandles af systemerne.

Disse beslutningssystemer vil snart gennemtrænge hele den offentlige sektor i form af systemer, der antages at kunne forudsige sociale begivenheder, kriminalitet, færdselsuheld, systemer der kan afsige domme, styre trafik- og energistrømme, holde øje med kritisk infrastruktur. Ja, det er faktisk kun fantasien, der sætter grænser.

Men indførelsen af automatiserede beslutningssystemer sker uden, at vi har mekanismer på plads, der kan overvåge dem, sikre at et ansvar kan placeres for systemerne og deres afgørelser og funktion og vurdere deres kort- og langsigtede virkninger. Mange af disse systemer er 'sorte kasser', hvis indhold og funktionalitet unddrager sig indsigt. Men uden viden, kan der ikke føres en oplyst debat om en politik på området. Dette vil, som tiden går, betyde, at den offentlige sektor og de borgere, den tjener, mister kontrollen med, hvorledes beslutninger træffes og dermed være ude af stand til at erkende og rette op på fejl, skævheder, fejl og andre problemer. Anvendelsen af automatiserede beslutningssystemer må ikke føre til tab af rettigheder, uretfærdig sagsbehandling eller indskrænkning af borgernes retssikkerhed.

På denne baggrund og med de positive erfaringer, der allerede foreligger, når det drejer sig om obligatoriske og lovfæstede vurderinger af virkninger på andre områder som f.eks. miljøet (VVM-vurderinger) eller arbejdspladsvurderinger (APV), bør der indføres lignende mekanismer for vurdering af algoritmers indvirkning. Man kan således bygge på allerede indvundne erfaringer og desuden inddrage den europæiske databeskyttelsesforordning (GDPR) foruden den forskning, der finder sted på området.

Udover at forøge vores viden om automatiserede beslutningssystemer, vil indførelse af en sådan obligatorisk vurderingsmekanisme hjælpe os med at afgøre, hvorvidt et system bør indføres eller ej. Besluttet det at indføre et system, bør vurderingerne foretages løbende, så længe systemet er i brug, for at sikre, at det ikke udvikler sig utilsigtet og til skade for borgerne.

AI Now-instituttet på New York University har arbejdet med disse problemer og fremlagt et forslag til en vurderingsmekanisme, der hviler på disse principper (min oversættelse):

- "1. Offentlige myndigheder skal gennemføre en vurdering af eksisterende og foreslåede systemer til automatisk beslutningstagning og vurdere disses mulige indvirkninger på rimelighed, retfærdighed, ensidighed eller vurdere andre betænkeligheder, der angår de berørte borgergrupper.
2. For at kunne opdage, måle og følge virkningerne over tid, skal offentlige myndigheder med deltagelse af eksterne eksperter udvikle meningsfulde inspektionsprocesser.
3. Offentlige myndigheder skal offentliggøre deres definitioner af, hvad de forstår ved "automatiske beslutningssystemer" og de skal offentliggøre oplysninger om eksisterende og foreslåede systemer og alle egne vurderinger og forskningsbaserede revisionsprocesser, før det pågældende system anskaffes.
4. Myndighederne skal indhente offentlighedens kommentarer for at kortlægge bekymringer og besvare spørgsmål.
5. Staten skal indføre procedurer, der sikrer, at berørte individer og grupper kan gøre indsigelse mod fejlagtige eller utilstrækkelige vurderinger eller unfair, skævvreden eller på anden måde skadelig brug af systemer, som offentlige institutioner har undladt at forbedre eller rette op på."

En obligatorisk og lovfæstet vurdering af algoritmers indvirkning, har som minimum følgende mål (min oversættelse):

- "1. At respektere borgernes ret til vide, hvilke systemer, der har indvirkning på deres liv og hvorledes denne påvirkning sker ved offentliggørelse af fortegnelser over og beskrivelser af algoritmiske systemer, der anvendes til at træffe vigtige afgørelser, der påvirker individuelle borgere eller grupper af borgere.

2. At sikre større mulighed for at der kan placeres et ansvar i forbindelse med anvendelsen af algoritmiske systemer ved at give eksterne eksperter meningsfuld og vedvarende mulighed for at undersøge, kontrollere og vurdere disse systemer med metoder, der gør det muligt at identificere og opdage problemer.
3. At øge offentlige myndigheders interne ekspertise og deres kapacitet til at kunne vurdere de systemer, de opbygger eller anskaffer, så myndighederne kan forudse problemer, der måtte vække bekymring, som f.eks. utilsigtede eller forkerte virkninger eller overtrædelse af demokratiske rettigheder.
4. At sikre offentligheden meningsfuld mulighed for at forholde sig til og om nødvendigt sætte spørgsmålstejn ved brugen af et givet system eller ved en myndigheds måde at forholde sig til sit ansvar, når det gælder brugen af algoritmiske systemer."

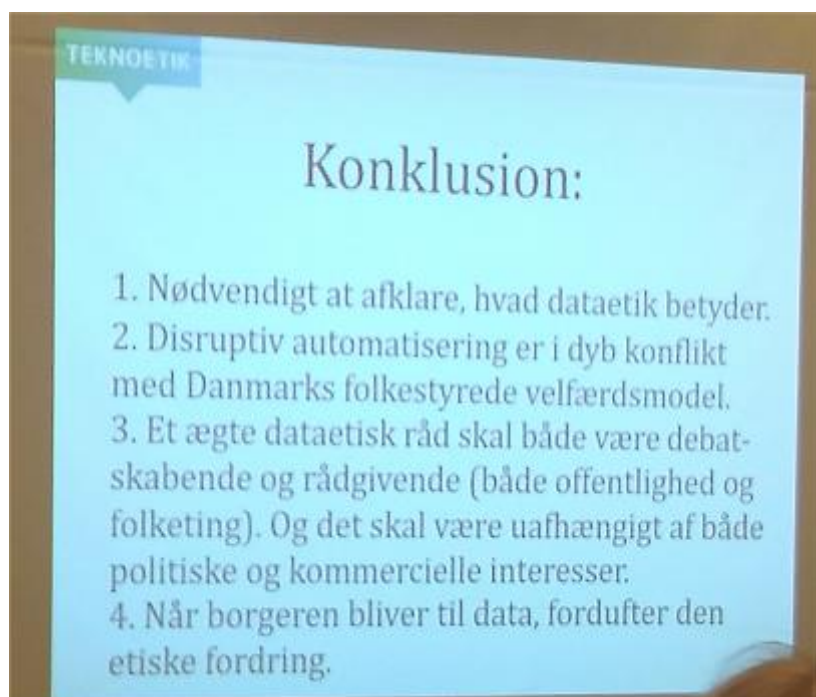
Man bør tildisse mål også føje muligheden for helt at stoppe indførelsen af et automatiseret beslutnings-system. Og naturligvis skal en vurderingsmekanisme for algoritmiske systemer indrettes, så den passer til danske og europæiske forhold.

At få indført en obligatorisk og lovfæstet vurdering af algoritmers indvirkning er en opgave, der haster. De automatiserede beslutningssystemer og 'sorte kasser' breder sig med lynets hast og uden uafhængig, demokratisk kontrol.

Byen New York har indset dette og har allerede taget de første skridt til at forsøge at bringe automatiske beslutningssystemer under en vis form for kontrol, idet byrådet har vedtaget en lokal bestemmelse, der netop sigter på dette og giver borgmesteren bemyndigelse til at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende automatiske beslutningssystemer.

At arbejde for, at den slags vurderinger også indføres i Danmark, er en opgave som er yderst vigtig for landet som demokratisk samfund, men kan kun gennemføres, hvis et bredt udsnit af befolkningen står bag sammen med professionelle organisationer, fagforeninger, interesseorganisationer og andre af civilsamfundets mange organisationer.

Dette forslag fremsættes efter inspiration fra materialer udgivet af AINow, først og fremmest "Algorithmic Impact Assessments: A Practical Framework for Public Agency Accountability" (Dillon Reisman, Jason Schultz, Kate Crawford, Meredith Whittaker, AINow, april 2018).

Billedet her til venstre viser et af Klavs Birkholms dias fra optakten til debatten om dataetik og fremtidige opgaver for et Dataetisk Råd: Hvad er der at tage stilling til? – Forpligtelse til at rejse offentlig debat, tage sager op af egen drift, ikke udarbejde entydige konsensusanbefalinger.

Klavs Birkholm er direktør for TeknoEtik og lektor i teknoantropologi på AAU.

Læs hans kronik i Information 20.3.2019: [Regeringens digitaliseringshype driver offentlige institutioner ud i gale eksperimenter](#)

Læs også [referatet fra konferencen den 19.2.2019](#) på TeknoEtiks hjemmeside

Og læs den journalistiske behandling af konferencen i fagbladet [Socialrådgiveren](#) nr. 3/2019, side 12-27, på DS' hjemmeside.

Det ansigtsløse samfund

Af Ove Lund, formand for Socialpolitisk Forening Hovedstaden

*Hvorfor kigger du på mig, hvem er du?
Er du en hacked og handlet profil?
Er du klar til kamp, måske valgkamp, er du
maven ind og blændende smil?
Er du robot? (Bevis du ikke er robot).*

...

[fra "Dagene er data", Lone Hørslev, 2018]

algorithm

noun

Word used by programmers when they do not want to explain what they did.

111001000011110 (= mand, 43 år, alkoholiseret, kontanthjælp i 3 år)

I midten af februar var jeg til en konference om digitalisering på det sociale område på Københavns Professionshøjskole. Konferencen var arrangeret af Dansk Socialrådgiverforening, Justitia, TeknoEtik og Institut for Socialrådgiveruddannelse. Konferencen var særdeles velbesøgt.

Som flagrende gevandter omkring en usynlig krop

En række meget kompetente oplægsholdere talte om retssikkerhed, menneskerettigheder, ægte og uægte skøn på det sociale område, betydningen af digitalisering for udsatte mennesker osv. Alle oplæg var seriøse, velunderbyggede og velmenende. Der var mange kritiske pointer, men oplægsholderne havde efter min opfattelse svært ved at bryde selve den forståelsesform som hovedoverskrifterne angav rammerne for: "Retssikkerhed og rettigheder ved digitalisering" og "Data, digitalisering og det fagprofessionelle skøn", hvorfor kritikken tenderede et mere forståelsesinternt end forståelseseksternt perspektiv, dvs. at man – helt legitimt – diskuterede indenfor den forståelse der bar konferencen, men dermed også fik vanskeligheder med at skærpe argumentationen fra det eksterne perspektiv. Selv om der blev trukket en række eksterne perspektiver ind i debatten: forholdet til menneskerettighederne, etik, black box-syndromet¹, ensliggørelse og en række andre kritiske perspektiver, kom de på mig til at virke mere som besværgelser end som begreber med et kritisk potentiale med afgørende implikationer for udviklingen af digitaliseringsredskaberne. Som flagrende gevandter omkring en usynlig krop. En forståelig vanskelighed, når man behandler en teknologi der endnu ikke har trådt sine barnesko.

¹ Black box-syndromet er et kredsløb eller system, hvor man i overordnede træk ved, hvad det laver, mens den detaljerede opbygning eller virkemåde er ukendt.

De talte om den fagre nye verden, om den faglige stræben efter entydighed. Om at algoritmerne aldrig tager fejl. Om en højere retfærdighed. Om ufejlbarlighed. Om besparelser. Om alt det som er mennesket fremmed. Systemer der ensretter informationerne om krøllede mennesker. Der sætter omsorgen på formel. Der beskriver livets uransagelige veje med 0'er og 1-taller.

Hvis du ikke ved, hvor du vil hen, ved du ikke, hvor du ender

Jeg hilser det velkomment at arbejdsprocesser forenkles og effektiviseres. At slidsomt fysisk arbejde bliver udført af robotter. At vi kan kommunikere med mennesker over hele kloden så ubesværet som med vores nabo.

Men begejstringen går hånd i hånd med en række spørgsmål, som er nok så vitale for os som mennesker og som samfund:

Hvad er det vi vil og hvad er det for en slags samfund vi ønsker? Spørgsmål der altid må have prioritet over, hvad der er muligt. Det er teknisk muligt at gøre ting, vi ikke ønsker. I den mere dramatiske ende er biologisk krigsførelse mulig, ligesom det er muligt at kaste atombomber. Men det er der jo ingen af os, der ønsker. Vi underordner altså det mulige i forhold til det ønskelige i sådanne sammenhænge. Det bør vi også gøre, når vi taler om digitalisering.

For os alle, men især for de mennesker der er afhængige af systemerne, er der grund til at råbe vagt i gevær, når "systemet" ikke længere er mennesker, men digitale systemer. Vi ved alle, at systemlogikken let får overhånd over menneskelogik, fordi det er meget svært at argumentere mod noget, som man ikke umiddelbart kan forstå og som skjuler sig bag en logik, som man skal være ekspert for at kunne afkode. Når det digitale system så i øvrigt forsvares af de mennesker, der har haft ansvaret for at udvikle og anvende det, bliver det næsten uoverkommeligt for alle – og ikke mindst for de mennesker der er mest afhængige af systemet.

Mangel på historisk og demokratisk perspektiv

Betænkelig var fraværet af historisk og demokratisk perspektiv. På en måde oplevede jeg det som om nogle af oplægsholderne så verden som helt nyskabt. Ikke i oplysningstidens og demokratiets billede, men som et digitaliseringens fatamorgana, der, som den keltiske sagnkonge Arthurs søster, Morgana, lokker folk i fordærv med fantasiens og ønsketænkningens luftspejlinger.

En af oplægsholderne kunne ikke se nogle betæneligheder ved at registrere borgerne, for, som hun sagde, alt er jo under demokratisk kontrol. Det var politiets registre over danske kommunister også under 2' verdenskrig, men da tyskerne tog magten, medførte registrene omfattende arrestationer og deporteringer af et stort antal danske kommunister.

Ikke for at male fanden på væggen, men digitaliseringen og registreringen af alle borgere kan meget let forvandle sig fra en utopi til en dystopi. Mest udtalt kan denne udvikling ses i Kina, hvor man er i fuld gang med at udrulle et ekstremt overvågningssystem, der skal give borgerne point for deres opførsel, og hvor Uyghur-muslimerne allerede i uhyggelig grad bliver overvåget og kontrolleret.

I Danmark er udviklingen og anvendelsen af overvågningssystemer også i fuld gang. Ifølge den britiske journalist, forfatter og samfundskritiker John Harris, som skriver for The Guardian, er vi slet ikke så langt fra det kinesiske pointsystem, som man skulle tro. Vi bliver allerede målt og vejet af banker, biludlejningsfirmaer og forsikringselskaber, og butikker og virksomheder får os i stigende grad til at deltage i forskellige loyalitetsprogrammer, som giver dem mulighed for at overvåge, hvad vi køber.

Inden for det sociale område har Gladsaxe Kommune gjort sig bemærket ved at ansøge om at få lov til at sammenkøre dataregistre om børns sundhed, misbrug i familien, bopæl og etnicitet i håb om at kunne opspore udsatte børn tidligere.

Der er stadig et stykke vej til det kinesiske system, men det kræver ikke meget fantasi at forestille sig, at de ovennævnte oplysninger og points kan sammenkobles en gang i en ikke så science fiction-agtig fremtid.

Shaking hands with the devil - Mistilliden vokser

Digitalisterne² tænker for mig at se i en slags lukket rum. Gennemførelsen af omfattende digitalisering forudsætter at borgerne anerkender mål og metoder. Netop i disse år stiger befolkningens skepsis overfor alle magtinstitutioner. I Danmark på grund af sagerne om Skat, Nordea, Jyske Bank, Danske Bank, Amagerbanken, Roskilde Bank osv. osv. Ulovligheder (hvidvask), nepotisme (forsvarschefen og Løkkefonden), korruption (ATEA) og tyveri (Socialstyrelsen) har vundet indpas i Danmark og har bidraget til at den verdensberømte danske tillid er ved at smuldre. Udviklingen i resten af verden peger også i retning af at gamle normer og – troede vi – rodfæstede demokratiske traditioner står for fald: USA, Polen, Ungarn, Tyrkiet og førnævnte Kina tegner udviklinger som må skræmme alle demokratisk tænkende mennesker. Også på den internationale scene er løgn og magtfordrejning blevet en del af det politiske spil. Udviklingen peger i retning af utryghed og øget mistillid til enhver form for magthavere. Den folkelige reaktion har i en række lande været fremvæksten af populistiske partier.

I en dansk sammenhæng må det antages at magthavere af enhver art vil blive omgærdet af en stigende mistillid. En mistillid som forventeligt i særlig grad vil rette sig mod de ansigtsløse systemer. Hvis digitalisterne ikke indser, at de bliver nødt til at sikre sig demokratisk legitimitet for de systemer, de ønsker at udrulle, vil det ikke være overraskende at borgerne reagerer med civil ulydighed og politisk modstand.

Fremtidswistleblowerne

Huxley og Orwell har som en slags fremtidswistleblower med dyb indsigt peget på de mulige konsekvenser af en række af de udviklingstræk vi ser i dag. Ganske vist var digitalisering ikke på dagsordenen i 1931 eller 1949, men digitalisering er jo blot overfladen af en langt større og dybere bevægelse hen mod totalitarismen.

I 1931 udgav Aldous Huxley "Fagre nye verden", hvor han gav recepten på det lykkelige liv.

I "Fagre nye verden" bliver menneskelighed vendt på hovedet under et totalitært styre, hvor biologisk kontrol og masseproduktion udgør samfundets fundament og hvor ideologien er fællesskab, ensartethed og uforanderlighed - suppleret med lykkepillen Soma.

Det er relevant at spørge, om vi er ved at nå dertil, hvor Huxleys dystopi er ved at forvandle sig til realiteter. Der er en række udviklinger, der peger i denne retning. Ikke alene digitalisering, men også genmanipulation, nanoteknologi, globalisering, overvågning og det truede miljø tegner konturer af en verden der bliver vanskeligere og vanskeligere at forstå og overskue – for slet ikke tale om at beherske.

Dertil kommer den stigende (globale og nationale) ulighed, flygtningestrømme, uligevægtige politiske ledere eller/og præsidenter der suspenderer de demokratiske rettigheder, hungerkatastrofer osv.

Alt i at tegner der sig et dystert billede af fremtiden.

Big Brother is Watching You

Ikke bare Huxley var tidligt ude. 18 år senere (i 1949) udgav Georg Orwell sin roman "1984", som havde et noget kortere tidsperspektiv end Huxleys, men som også fremskriver en udvikling, som vi allerede er midt i.

Orwell peger især på totalitarisme, som den største trussel mod den demokratiske oplysningstanke.

Orwells "newspeak" ("Krig er fred", "Frihed er slaveri", "Uvidenhed er styrke") og "dobbelttænkning" (at tro på to modstridende idéer på samme tid) kan genkendes i forskellige varianter i vor tid.

Vi lever i et overvågningssamfund, hvor vi som hos Orwell til stadighed er overvåget – frivilligt og ufrivilligt. Vi bærer næsten alle rundt på en mobiltelefon, som samtidig er en sporings-, filmoptagelses- og aflytningsenhed; vi bliver filmet flere hundrede gange om dagen i det offentlige rum; vi afgiver frivilligt personlige oplysninger til alverdens digitale foretagender osv.

Sprog og virkelighed

At sprog bliver til virkelighed og virkeligheden til sprog, er levende illustreret i Victor Klemperers "LTi" og Sebastian Haffners "En tyskers historie".

Victor Klemperer har i "LTi" analyseret udviklingen i tysk sprogbrug fra nazismens fremkomst og til dens fald og

---

² Jeg har indberettet "digitalist" og tilhørende bøjningsformer som en ny orddannelse til Dansk Sprognævn.

dokumenterer hvordan sproget bevidst bliver brugt til at omskabe almindelige ord til markører for den nazistiske forståelseshorisont og virkelighedsopfattelse. Et sprog der, som hos Orwell, er kendt, men er indskrevet i et nyt forståelses- og associationsunivers og dermed indpasser sig i og er medskabere af en særlig ideologi.

For digitaliseringens vedkommende er der tale om at der skabes et uforståeligt sprog, et sprog der ikke kan afkodes af almindelige mennesker og derfor bliver udtryk for en uforståelig verden, så at sige en verden der bliver en fremmed samtidig med at det uforståelige sprog detaljeret definerer min identitet. Her er altså virkelig tale om en raffineret fremmedgørelse. Konsekvensen af denne udvikling kan på den ene side være depersonalisering og på den anden side, men sammenvævet med depersonaliseringen, afpolitiseringen, fordi den enkelte ikke længere kan være et handlende politisk subjekt, men bliver et manipulerbart objekt for den herskende politiske diskurs. Kort sagt: Når vi bliver genstand for et sprog vi ikke forstår, mister vi meningen om os selv og om de andre.

Sebastian Haffner viser i "En tyskers historie" hvordan bittesmå skridninger i humor, sprog og samvær ændrer et folk fra et kulturfolk til et hersker- og slavefolk. Også her er sproget og identiteten i centrum: "Den historie, som skal fortælles her, handler om en slags duel. Det er en duel mellem to meget ulige modstandere: En overordentlig magtfuld, stærk og hensynsløs stat og en lille anonym, ukendt privatmand. Duellen udspiller sig ikke på det felt, man sædvanligvis betragter som politikens; privatmanden er absolut ingen politiker, endnu mindre en konspirator eller en "fjende af staten". Han befinder sig hele tiden i defensiven. Han vil intet andet end bevare det, han slet og ret betragter som sin egen personlighed, sit eget liv og sin egen private ære."

Fortiden og nutiden

Fra fortiden advarer Huxley, Orwell, Klemperer og Haffner på forskellig vis om farerne ved en ukritisk, ureflekteret, ureguleret og maskinbegeistret fremskridt. Med deres meget forskellige udgangspunkter tegner de billeder af såvel tænkte som erfarede farer. Den fare der står tydeligst frem, er konsekvenserne af samspillet mellem maskine og menneske. Naturligvis i lyset af al det uforudsete, vi mennesker som individer og nationer kan finde på af uhyrligheder.

Også fra nutiden lyder der væsentlige advarsler, f.eks. siger Shoshana Zuboff i sin meget roste "[The Age of Surveillance Capitalism](#)": "Kapitalismen er indtrådt i en ny æra, hvor private oplysninger stjæles fra os og bruges som råstof til forudsigelsesprodukter" om vores tilbøjeligheder. Forretningsmodellen breder sig fra it-giganter til andre økonomiske sektorer, og den er en trussel mod den individuelle selvbestemmelse og selve demokratiet på grund af skævheden i adgangen til viden".

Shoshana Zuboffs udpeger it-giganterne som en trussel mod demokratiet, fordi de har skabt en institutionel ramme for samfundet med en ekstrem asymmetri om viden, som også indebærer en ekstrem asymmetri om magt. Hvilket afskærer os andre fra at varetage vores rolle i et demokrati som fuldt oplyste samfundsborgere.

"De ved alt om os, og vi ved næsten intet om dem. De bruger den opsamlede viden til at fremme egne formål. Derved har vi fået en hel ny dimension af ulighed (end den økonomiske ulighed, som Thomas Piketty henleder opmærksomheden på). Det er en social ulighed, og årsagen er forskydningen af magt og myndighed i informationssamfundet. Fordi de kontrollerer hovedkanaler for samfundsengagement, kan it-giganterne styre, hvem der skal vide hvor meget, og hvem der skal bestemme, hvem der skal vide hvor meget," siger Zuboff.

Ghettopakken - forts. i næste nr.

Den 6. marts afholdt Socialpolitisk Forening Hovedstaden i samarbejde med Retspolitisk Forening et debاتمøde om regeringens Ghettopakke.

Mødet, der var velbesøgt, blev holdt i Tranquebar, Mellemfolkeligt Samvirkes gl. café og boghandel i Borgergade 14, København K. Oplægsholderne var Rikke Skovgaard Nielsen fra Statens Byggeforskningsinstitut/AAU, Bent Madsen fra Danmarks Almene Boliger, og Marianne Skytte fra Institut for Sociologi og Socialt Arbejde/AAU.

Mødets fokus var på Medborgerskab og – især – konsekvenserne af L38, Lov om ændring af lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og lov om leje, som den 22.11.2018 er vedtaget med støtte fra Socialdemokratiet og SF; kun Radikale Venstre, Alternativet og Enhedslisten stemte imod. Konsekvenserne af denne lov er, at hundredevis af gode familieboliger i alment boligbyggeri landet over bliver sløjfet for at jage fattige familier med ikke-vestlig baggrund væk fra områderne. Uden en plan for, hvor de så kan (have råd til at) flytte hen.

Et kort referat vil ikke yde mødet retfærdighed. Derfor vender vi tilbage til temaet om Ghettopakken i det kommende nummer af SOC DOK.

Adam Johansen, cand.scient.pol. og mangeårig lektor i samfundsvidenskab ved socialrådgiveruddannelsen i København, har skrevet denne anmeldelse og analyse af undersøgelsesrapporten fra Institut for Menneskerettigheder: *Familier på integrationsydelse – en analyse af økonomi, afsavn og social eksklusion i et menneskeretligt perspektiv*.

Eksistensminimum

Af Adam Johansen

Institut for Menneskerettigheder (IMR) udsendte i oktober 2018 en rapport om *Familier på integrationsydelse – en analyse af økonomi, afsavn og social eksklusion i et menneskeretligt perspektiv*, som anbefaler, at børnefamilier sikres et eksistensminimum, at der indføres et retskrav på tilskud til nødvendige udgifter til sygebehandling, medicin mv., og at regering og kommuner sørger for tilstrækkeligt billige, permanente boliger til familier med lave indkomster.

IMRs anbefalinger er ikke blevet fulgt, tværtimod. Integrationsydelsen sættes nu ned med 2000 kr. og Ghettopakken betyder at boliger for op imod 50.000 personer rives ned eller gøres til ejerboliger. Og meget andet. Det ser umiddelbart sort ud, men uden konkret og kvalificeret viden er det ikke muligt at skabe forandring.

IMR har i høringsvaret fra 2015, da integrationsydelsen blev vedtaget af et flertal i Folketinget, forgæves efterlyst svar på, om ydelsen er i overensstemmelse med grundloven og menneskerettighederne. For at komme tættere på en vurdering heraf har IMR derfor undersøgt konsekvenserne af integrationsydelsen. Det er særlig den retlige analyse, IMR er optaget af. Rapporten indeholder ny og opdateret viden om familiers individuelle levevilkår og udvalgte minimumsbudgetter, samt statistik om indkomstforhold og fattigdomsmål, opdateret til 2018. Undersøgelsen viser, at børnefamiliernes ydelser ikke kan opfylde kravene til et nødvendigt og beskedent liv med aktiv deltagelse i samfundet. Godt 50.000 personer lever af integrationsydelse, heraf ca. 20.000 børn.

Eksempler fra hverdagen

IMR har interviewet 18 børnefamilier og 8 kommunale medarbejdere, der i forskellige funktioner arbejder med flygtninge. Nogle familier får nok at spise, men de kan ikke spise det, de er vant til, fordi pengene ikke rækker, fx til at spise kød. Flere familier spiser mindre i slutningen af måneden. En mor til syv børn kontaktede kommunen, fordi hun ikke havde fået mad i flere dage. Børn tager erhvervsarbejde i skoletiden for at supplere familiens indkomst. Familier har ikke råd til medicin, fysioterapi eller tandlægebehandling mm. Det er vanskeligt at søge enkeltydelser, og der gives ofte afslag.

Kommunerne har en anvisningspligt til en permanent bolig, men først når det er muligt. Der er ingen frist, så mange familier bor i midlertidige boliger i flere år. Det kan være i tidligere butikslokaler, en nedlagt skole eller hospitalsafdeling. Flere familier bor mange i et rum og deler lejlighed med andre familier. Enlige, der ikke kender hinanden, bor på samme værelse. Privatliv er begrænset. Der er ofte fugtproblemer og skimmelsvamp.

Socialt er mange familier isolerede. En familie siger nej til besøg af naboen, fordi de ikke har nogen møbler i stuen. Kontakt til en dansk netværksfamilie er sat på pause, fordi familien synes at de ikke kan invitere netværksfamilien på besøg uden at byde på noget. Familier er ofte hjemme, fordi bare det at gå ud af døren koster penge. Børn forhindres i at se butikker med legetøj. Forældrene har ikke råd til børns fritidsaktiviteter. En kommunal medarbejder ville støtte op om, at et barn fik besøg af sine venner: "Men da de kom ind... satte de sig ned på gulvet og græd," som medarbejderen fortæller. Vennerne blev chokerede over at komme ind i et så lille hjem, hvor mange mennesker var mast sammen på ét værelse. Ifølge den kommunale medarbejder gik barnets venner i panik, fordi kontrasten til deres egne hjemlige forhold er så stor. Fattigdom medfører social isolation og eksklusion.

Uafklarede opholdstilladelser, usikkerhed om familiesammenføring og den umyndiggørelse, flere familier oplever de er udsat for, modarbejder integrationsprocessen. Psykisk pres og økonomiske bekymringer betyder, at forældrene ikke kan tænke fremad for sig selv og børnene, og at de ikke kan koncentrere sig om deres egen sprogundervisning. IMR opsummerer, at forældre især er bekymret for deres børns behov.

I strid med grundloven

IMR vurderer, at integrationsydelsen er i strid med grundlovens § 75, stk. 2, der giver borgere i Danmark ret til forsørgelse. Det er dog domstolene og reelt Højesteret, der afgør om grundloven overholdes. Der er ikke fastsat noget eksistensminimum i konventioner, grundloven eller anden lovgivning, men Højesteret har i 2012 afgjort, at en børnefamilie forsørget af introduktionsydelse/starthjælp i årene 2004-07 ikke levede under et eksistensminimum, og altså modtog tilstrækkelige ydelser fra det offentlige.

IMR anfører, at ydelserne siden da er betydelig forringet. Det gælder især nytilkomne enlige eller par med to eller flere børn. For dem er integrationsydelsen den samme som for familier med ét barn, til trods for det indlysende forhold, at man har højere udgifter, når man har flere børn. Nytilkomne børnefamilier har ikke længere adgang til fuld børne- og ungeydelse samt børnetilskud, men skal først optjene ret til sikringsydelser. Ydermere er kontanthjælpsloftet for fx en enlig forsørger med et barn på integrationsydelse 4000 kr. lavere per måned end det kontanthjælpsloft, som Højesteret lagde til grund ved sin afgørelse i 2012. IMRs undersøgelse viser også, at i perioden 2010-16 er tilskud til enkeltudgifter som fx medicin, børn fritidsaktiviteter, tandlæge og sygebehandling faldet. Det er tilsyneladende blevet sværere at opnå enkelttydelser. Desuden nævner IMR, at Højesteret i 2012 henviste til, at flygtninge tilbydes en permanent bolig inden for 3 måneder. Det er som nævnt fortid. IMR nævner også eksempler fra deres interviews med familierne som dokumentation for, at integrationsydelsen indebærer forsørgelse på et niveau under eksistensminimum.

Reglerne rammer næsten alene personer med anden etnisk baggrund end dansk. 98 % af modtagerne af integrationsydelse har anden etnisk baggrund end dansk, 93 % har ikke dansk statsborgerskab. Derfor er der ifølge IMR ingen tvivl om, at reglerne medfører indirekte forskelsbehandling. Ifølge IMR er der dog ikke noget retligt grundlag for at se reglerne som udtryk for diskrimination. Stater har en vid skønsmargin for at retfærdiggøre forskelsbehandling, i forhold til et sagligt formål.

Politisk udgrænsning

IMR har bidraget med en værdifuld undersøgelse: Med dette lægges en omfattende retlig og sociologisk analyse af konsekvenserne af integrationsydelsen til grund for en retlig vurdering og politiske anbefalinger. IMR har af gode grunde ikke beskæftiget sig med den politiske kontekst for integrationsydelsen. Det tænker jeg dog er nødvendigt for at skabe et opgør med den fattigdom og dehumanisering, familier på integrationsydelse målrettet udsættes for. Derfor et par pointer.

Integrationsydelsen er nu – pr. 1.1.2019 – omdøbt til *hjemsendelses- og selvforsørgelsesydelse*. Allerede tilbage fra *starthjælpen*, der gjaldt indtil 2012, var et af formålene at få flygtninge til henholdsvis at forlade og fravælge Danmark. Der er ingen dokumentation for, om starthjælp/integrationsydelse afholder flygtninge fra at søge asyl, men for de herboende suppleres deres kontinuerlige forarmelse nu med inddragelse af opholdstilladelser. Trods usikre forhold i oprindelseslandene søges flygtninge udvist. Mange flygtninge må i årevis leve med frykten for at blive udvist. Det modvirker integration. Materiel og mental fornedrelse skaber personligt og socialt nedbrud, og måske kriminalitet. Man får den mistanke, at fornedrelsen sættes i scene med fuldt overlæg.

For magthavere kan det være politisk nyttigt at udskamme flygtninge og indvandrere fra tredjelande, fordi syndebugte kan skabe en tilsyneladende sammenhængskraft i et samfund med sociale modsætninger – fx voksende social ulighed – og skubbe befolkningens opmærksomhed på større problemer i baggrunden – fx klimaforandringerne.

Politisk afmagt og opgør

Der savnes et frimodigt og politisk opgør for at byde flygtninge velkomne og afskaffe deres og andres fattigdom. Det opgør synes ikke at komme fra Christiansborg. Modsat i 2011, vil Socialdemokratiet ikke love at forbedre flygtninges ret til ophold og asyl, eller afskaffe integrationsydelsen og kontanthjælpsloftet, hvis de kommer til magten efter et valg. Venligboerne viste politisk mod, da de tog imod flygtningene og hjalp dem frem, og Venligboerne fik gennemslagskraft.

Nedsat kontanthjælp og integrationsydelse, sanktioner mv., skaber en voksende desperation for at finde arbejde, også blandt dem der er syge. Det kan let medføre lavere lønninger og dårligere arbejdsforhold, så fagforeningerne har en interesse i at organisere dem, der opnår arbejde. Men med kortere dagpengeperiode og det nye krav om 7 års ophold ud af de seneste 12 kan de, der er nye i job, miste motivationen til at organisere sig.

Socialrådgivere og andre velfærdsprofessionelle, der arbejder for flygtninge – lærere, pædagoger, sundhedsfolk og andre i private og frivillige organisationer – er placeret i samfundets frontlinje. I deres daglige praksis kan de gøre noget i det små, bl.a. anerkende familiernes fattigdom og interessere sig for deres økonomi, ud fra en forståelse af, at for få penge kan være en medvirkende årsag til forsømmelser og mobning i skole og daginstitutioner, årsag til fysisk og psykisk sygdom, tvunget fravalg af behandling, og til nedbrud af familier og af den enkeltes handlekraft. De velfærdsprofessionelle kan også se, og derved indse, at deres faglige indsats ofte ikke kan hamle op med fattigdom og dehumanisering.

Der skal et opgør til, men hvordan. Krystalkuglen dugger til – men hvem havde set Venligboerne komme ...?

Hans Branner (red): Europas mange omveje. Fem nationale perspektiver på Den Europæiske Union. Forlaget Columbus 2019, 208 sider

Syv akademikere med topfaglige forudsætninger beskriver og problematiserer vekselspillet mellem EU og fem retningsgivende medlemslande i bogen 'Europas mange omveje':

Europa i opbrud

Af Preben Etwil

Denne bog om Europas fem største EU-lande kan læses af både begyndere og garvede kendere af EU's politiske og økonomiske historie. Den har både oversigt og detaljer, der gør den læsbar for enhver, der ønsker at sætte sig grundigt ind i hvilke udfordringer EU i disse år står over for.

Bogen er angiveligt skrevet til undervisningsbrug i gymnasiet, og vil være velegnet til det formål, men bogen kan også læses af den almindelige EU-interesserede borger i jagten på kvalificeret oplysning om EU's aktuelle udvikling set fra de forskellige medlemslande.

Bogens fem landestudier er rammet ind af et indledende kapitel om mangfoldighedens Europa, skrevet af bogens redaktør Hans Branner, og et afsluttende kapitel om bogens perspektiv, som er skrevet af Uffe Østergaard.

Læsere med hang til overspringshandlinger kan stoppe her, og er ligegodt og kvalificeret orienteret om bogens mange problemstillinger. Men det kan absolut ikke anbefales, da man så går glip af nogle aldeles udmærkede landegennemgange af Tyskland (Per Øhrgaard), Frankrig (Jørn Boisen), Italien (Simon C. Birk og Gert Sørensen), Polen (Søren Riishøj) og Storbritannien (Ole Helmersen).

Hver især fremragende og præcise beskrivelser (og optræk til mindre analyser) af landenes historiske og aktuelle forhold til EU-medlemskabet.

Når man har læst denne bog efterlades man ikke i tvivl om, at der i alle de store EU-lande er en stor og stigende populistisk kritik af EU-medlemskabet. En kritik der i sin ekstreme form er endt med en aldeles forvirrende Brexit. Det er i realiteten historien om hvordan det går, når den politiske proces kommer ud af kontrol i en indenrigspolitisk konflikt i Det Konservative Parti.

Det kapitel der handler specifikt om Storbritannien (England, Wales, Skotland og Nordirland), er faktisk hele bogen værd. Man får beskrevet holdninger og forventninger til Storbritanniens indtræden i EF i 1973, den løbende britiske kritik af selv samme, der fortsætter over i EU i 1986, landet vedvarende forsøg på undtagelser fra det forpligtende fællesskab, optakt og baggrund for den britiske EU-folkeafstemning i 2016, dets resultat og efterfølgende forhandlingskaos. Det hele er med, og er kvalificeret udredt.

Der er derudover en glimrende gennemgang af de mulige scenarier Storbritannien kan forvente at skulle gennemløbe i den nærmest fremtid – både økonomisk og politisk. Men det hele afhænger af hvilken udtrædelsesordning, de når frem til, og om det overhovedet er muligt at få en forhandlet skilsmisseaftale på plads. Enhver der ønsker at deltage i Brexit-debatten på dansk grund bør være vidende om de forhold, der er beskrevet i denne bog.

Da Storbritanniens medlemskab af EU, og dets kommende udtrædelse, i så rigelig mængde er dækket af dagspressen kommenteres kapitlet ikke yderligere.

Helt så meget opmærksomhed har de øvrige fire store EU-lande ikke.

Derfor har bogen også i det forhold sin berettigelse.

For hvad sker der EU-politisk i Tyskland, Frankrig, Polen og Italien? Det forsøger bogen at give et udmærket svar på.

Tyskland er qua sin historie, og årsag til to verdenskrige og deraf følgende sammenbrud, et af de lande, der mest positivt er gået ind i den europæiske integration ud fra devisen, at dem man samarbejder med går man ikke i krig imod. Man har ønsket "Et europæisk Europa – ikke et tysk Europa". Alligevel er man løbet ind i det paradoks, at den suverænitet, som Tyskland har afgivet til EF/EU, er kommet tilbage som dominerende tysk indflydelse på de fælles anliggender. Især på det økonomiske område, har det været meget tydeligt, men er måske skabt af, at de øvrige europæiske lande, har haft en for dårlig økonomi, til at de har kunnet følge med Tysklands økonomiske optur og muskelkraft. Problemet blev yderligere forstærket med indførelsen af en fysisk euro i 2002, der betinger fælles økonomisk politik, som vanskeliggjorde mange af de andre EU-landes muligheder for at tilpasse deres valuta til deres lavere internationale konkurrenceevne. Men den for deres lande for højt vurderede euro gjorde det muligt, at lånefinansiere et løbende forbrug, der lå over deres økonomiske bæreevne. Mest tydeligt er det fremgået af Grækenlands gældsproblemer, og hvor Tyskland bestemte betingelserne for en gældssanering. Det samme er sket, dog i mindre udtalt grad, for fx Italien, Spanien og Portugal.

Tyskland har styr på deres eksterne økonomiske balance, da de permanent kører med overskud på deres betalingsbalance (i lighed med Danmark). De har også overskud på deres offentlige finanser (her halter det lidt i Danmark). Det har mange af de andre EU-lande ikke, og der er med indførelsen af den fælles euro definitivt sat en stopper for det middel, der traditionelt kunne anvendes i den situation – devaluering. Et forhold, der yderligere forringer disse landes økonomi: "For Europa bliver det imidlertid afgørende, om Tyskland vil yde bidrag til en form for økonomisk udligning i Unionen. Fortsætter den nuværende tilstand, vil kløften mellem rige og mindre rige lande i EU vokse, og sandsynligheden for unionens opløsning vil øges" (p. 49).

Tyskland er dog ikke at forglemme den største bidragsyder til EF/EU's økonomi. Dog betaler de mindre pr. borger end fx Danmark, Sverige og Luxembourg.

Frankrig ser sig selv som skaberen af EU: "Frankrig er i landet egen selvforståelse uadskilleligt fra Europa: Frankrig er Europa" (p. 57). For Frankrig har det også været utroligt vigtig, at fremstå som dem der har kunnet

skabe fred i Europa – Pax Europea. Her peger pilen på to af Kul- og Ståunionens fædre, Jean Monnet og Robert Schumann, der begge lagde vægt på: "Samarbejde, samhandel, de små skridt, den gensidige afhængighed, befordrede og sikrede udsoningen (med Tyskland forstås, pet)" (p. 61).

Et kendetegn ved Frankrig er imidlertid, at EU nok mere har været elitens projekt end den brede befolknings projekt. Der er ligesom i Danmark en stor og larmende modstand mod EU-konstruktionen, der opleves meget elitær og bureaukratisk. Påstanden er, at bureaukrati er den regeringsform, hvor man har tyranni uden tyranner, da alle er berøvet politisk frihed og handelfrihed, og hvor alle er lige magtesløse: "Det enorme institutionelle system er designet til, at ansvaret fordeles så vidt og bredt på utallige anonyme beslutningstagere, at ingen kan stilles til regnskab" (p. 79).

EU har haft meget hårdhændede følger for de mennesker, der ikke rigtigt har kunnet følge med globaliseringen. Det gælder hele vejen rundt i EU. For EU har bevidst fjernet muligheden for en national beskyttelse af de mennesker, der ikke rigtig har kunnet klare sig i den internationale konkurrence. De har måtte finde sig noget andet at lave – og mange af dem er blevet ramt af working-poor jobs eller endnu værre – arbejdsløshed. Dette har, sammen med en massiv indvandring, virkelig bidraget til den meget betydelige EU-modstand rundt om i EU.

Den franske modløshed omkring EU-parlamentet ser også ud til at blive delt af alle medlemslande: "Ingen i Europa aner, hvad parlamentarikerne drøfter. Det gør imidlertid ikke noget, for alle er ligeglade. De fleste vælgere i Europa ville have det største besvær med at nævne bare fem parlamentsmedlemmer. Til gengæld fungerer parlamentet ganske praktisk som en slags kosteskab, hvor man kan placere politikere, som man ikke længere har brug for i national politik" (p. 78).

Italien er historisk set kendt for ikke at have dyrket demokratiet i særlig udbredt grad, hvilket også har præget den politiske kultur i efterkrigstiden. Italien var fra første færd med i skabelsen af EF – i en periode hvor de havde noget der lignede en traditionel partistruktur. Et forhold der sidenhen gik i opløsning i korruption, vælgermistillid og populisme. Dette sammenhold med dårlig økonomi og regeringsførelse, har skabt en udtalt EU-lede i brede dele af befolkningen. Bagved ønsket om det oprindelige EF-medlemskab lå: "en forventning om, at et stærkere Europa også ville kunne medvirke til en løsning af Italiens egne problemer, herunder modsætningen mellem Syd-Nord" (p.97). Oprindeligt også et ønske om at stække et meget stærkt kommunistisk parti (PCI), der dog sidenhen, med Murens fald, af sig selv gik i opløsning.

Italiens uklare og svingende EU-kurs bliver intensiveret omkring 1992, hvor Berlusconi-æraen indledes. I dag ledes Italien af to modsatrettede partier Lega (tidligere Lega Nord) og Femstjernebevægelsen (MS5). Begge grupperinger er yderst populistiske og ikke partidannelser i traditionel forstand. Begge grupperinger udtrykker sig ofte i stærkt konspirationsteoretiske toner, som kan være svære at tolke i en realpolitisk sammenhæng.

Begge grupperinger har været utrolig gode til at mobilisere utilfredse vælgere mod en fælles fjende (EU?) og samtidig hævde, at være folkets eneste sande repræsentant. Kritikken er især rettet mod Unionens økonomiske politik og dets monetære samarbejde. Der bruges tit det billede om EU, at Italien er som besat af en fremmed magt, og er under skadelig angreb fra immigranter.

Italienernes tillid til EU har gradvist være faldende siden engang i 1990'erne, og der er en udbredt følelse af, at de af EU bliver betragtet som en slags andenrangsborgere i det europæiske samarbejde.

I Italien er der helt generelt en stigende skepsis over for de demokratiske institutioner, der naturnødvendig også rammer EU: "Samlet set tegner meningsmålingerne et billede af et Italien, af Europa, hvor det repræsentative demokrati som samfundsmodel står i en autoritetskrise" (p. 121).

Polen er det største af de østeuropæiske lande, der kom med ved udvidelsen af EU i 2004. Det skete med pomp og pragt, og i en klar forventning om, at de stort set uden problemer kunne glide ind i det neoliberale EU-samarbejde. Problemet var, at de hverken økonomisk eller politisk var klar – og de problemer slås de med i dag. Det skyldes både historiske, kulturelle og strukturelle forskelle fra EU: "Polen og andre nye EU-medlemslande fra øst har en anden politisk kultur, en anden historie og derfor også et andet syn på demokrati end landene i det rige "gamle Europa". Det omtalte illiberale demokrati har større opbakning i de nye lande fra øst og især Polen, Ungarn og Kroatien, men populismen har fået godt tag i vælgerne overalt i Europa" (p. 147).

Polen har stort set haft problemer på alle EU's politikområder. De økonomiske forskelle mellem øst og vest var så store, at en enstrengt økonomisk politik på forhånd nærmest var dømt til fiasko. Dette til trods har Polen

formålet at fordoble deres økonomi i faste priser pga. EU-medlemskabet. De ligger dog stadig langt efter Vesten på dette område.

De største konfliktfald med EU ligger dog på det demokratiske og retssikkerhedsmæssige område: "Magtens tredeling, adskillelsen mellem den udøvende, dømmende og lovgivningsmæssige magt blev afvist, hvilket var (og stadig er) i strid med den herskende opfattelse i EU og fortolkningen af EU's værdier" (p. 135).

Polen, og for den sag skyld også Ungarn, ønsker et EU der mere tydeligt bygger på historisk kristne værdier, og vil være et bolværk mod islamisering og ukontrollerede flygtningestrømme fra Mellemøsten og Nordafrika. Ligeledes frygter Polen, og de andre østlande, et Europa i flere hastigheder, da det uundgåeligt vil hægte Polen af den økonomiske udvikling.

I bogens perspektivdel advares der mod de mange negative EU-myter, der er så udbredte blandt EU-modstanderne. En af dem er, at afgivelse af national suverænitet til EU, vil svække nationalstaternes selvstændighed. Dette er en falsk myte, da selvstændigheden for små og mellemstore nationer de facto ville blive mindre, hvis det blev overladt til de store stater at bestemme det hele, hvilket ville være den naturlige konsekvens af, at man ikke indgik forpligtende aftaler staterne i mellem. Her har de mindre stater en uforholdsmæssig stor indflydelse i forhold til landet størrelse: "Kravet om national suverænitet vil med stor sikkerhed medføre yderligere tab af indflydelse for Europa og verden, selv om nationalisterne kræver det modsatte" (p. 193).

Det samme gælder diskussionen om EU som en føderal Union. Det slås fast, at kun 1 pct. af EU's samlede BNP forvaltes gennem EU's institutioner – til sammenligning forvaltes næsten en fjerdele af USA's samlede BNP gennem USA's føderale organer.

Helt generelt vil der med eller uden EU's hjælp (fortsat eller opløst) ske en svækkelse af Europas stilling i verden. En svækkelse der har været på vej lige siden Anden Verdenskrig: "Først med afkoloniseringen, der afsluttedes i midten af 1970'erne, siden den demografiske udvikling, der medfører, at de europæiske befolkninger - også i de tidligere kommunistiske Øst- og Centraleuropa – ikke kan reproducere sig selv og bliver stadig ældre" (p. 193).

Det største problem EU har for tiden, er, at store dele af befolkningen føler, med rette eller urette, at de er blevet hængt af EU-projektet, og det alene er for eliten.

Både op til Storbritanniens reelle udtrædelse af EU og op til EU-parlamentsvalget i maj 2019 vil denne bog være yderst nyttig læsning, og man kan håbe på, at den igangværende valgkamp vil kunne være med til at afklare, hvad danskernes position i det europæiske samarbejde er.

Med disse ord skal bogen varmt anbefales.

[anmeldelsen er oprindelig bragt i Historie-online.dk, den 3. april 2019]

TIL DIN KALENDER – klik på en overskrift for at komme til indholdet

Tirsdag 9.4.2019 kl. 17.00-21.30 i Kastrup

[3F & DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Tirsdag 9.4.2019 kl. 19.00-20.30 i Tranquebar, København K

[Andreas Kamm i samtale med Klaus Rothstein](#)

Onsdag 10.4.2019 kl. 12.00-13.00 i lokale 2-011 på Christiansborg

[Åbent samråd med ministeren for offentlig innovation om statens forbrug af konsulenter](#)

Onsdag 10.4.2019 kl. 17.00-21.30 i Ordrup/**OBS! overtegnet**

[Socialpolitisk Forening Hovedstaden: Samtalesalon om social bæredygtighed](#)

Torsdag 11.4.2019 kl. 19.00-20.30 i Tranquebar, København K

[Vækstøkonomi på vildspor. Mød professor emeritus Jesper Jespersen](#)

Tirsdag 23.4.2019 kl. 10.30-11.30 i lokale 2-080 på Christiansborg

[Åbent samråd med undervisningsministeren om lukning af VUC-centre i provinsen og landdistrikterne](#)

Onsdag 24.4.2019 kl. 13.30-15.00 i Wegeners Gård, Vesterbrogade 60A, København V

[Hvad er Danmarks fremtid i EU? Mød juraprofessor Morten Broberg og chefanalytiker Rasmus Nørlem](#)

Torsdag 25.4.2019 kl. 14.00-17.00 i Fællessalen, Christiansborg

[Socialpolitisk Platform: Debatmøde - 3 skarpe timer med fokus på fremtidens socialpolitik](#)

Torsdag 25.4.2019 kl. 19.00-21.30 i Holbæk

[Holbæk Bibliotek, EuropaNu & DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Tirsdag 30.4.2019 kl. 19.00-21.00 i Tranquebar, København K

[Man bliver aldrig den samme – Mellemfolkeligt Samvirke \(MS\) fylder 75 år](#)

Torsdag 2.5.2019 kl. 17.00-20.30 i Arbejde Adlers Hus, København N

[Socialpolitisk Forening Hovedstaden: Overrækkelse af Yggdrasilprisen for 2018, herefter generalforsamling](#)

Tirsdag 7.5.2019 kl. 17.00-19.30 i Hillerød

[3F & DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Fredag 10.5.2019 kl. 13.00-16.00 i Fællessalen, Christiansborg

[Oxfam IBIS, MS, Globale Seniorer, FOA og DEO m.fl.: Konference – Skal EU stoppe skattesnyd?](#)

Mandag 13.5.2019 kl. 19.00-21.30 i Næstved

[DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Tirsdag 14.5.2019 kl. 19.00-21.30 i Ballerup

[DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Torsdag 16.5.2019 kl. 19.30-21.15 i Fællessalen, Christiansborg

[DEO: Mød din EU-kandidat](#)

Til din overvejelse – det handler arrangementerne om:

9.4.2019 kl. 17.00-19.30: Valgmøde og ekspertoplæg hos 3F, Saltværksvej 68, 2770 Kastrup

Få styr på EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål, før EU-valget den 26. maj. Oplæg med fokus på arbejdsmarkedspolitik ved DEO's Rasmus Nørlem Sørensen. Mød bl.a. kandidaterne Bergur Løkke Rasmussen (V), Charlotte Libach (K), Jakob Thiemann (S), Eva Enoksen (EL), Susan Kjeldgaard (ALT) og Karsten Hønge (SF).

Deltagelse er gratis, tilmelding nødvendig på <https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/loed-din-eu-kandidat-kastrup/>

9.4.2019 kl. 19.00-20.30: Tidl. generalsekretær i Dansk Flygtningehjælp Andreas Kamm i samtale med Klaus Rothstein i Tranquebar, Borgergade 14, København K

Gennem de seneste 30 år har tidligere generalsekretær i Dansk Flygtningehjælp Andreas Kamm set flygtningekrise på flygtningekrise udspille sig. I sine erindringer fortæller han historien om mødet med de vietnamesiske bådflygtninge i 70'erne over 80'ernes palæstinensiske flygtninge til mødet med de syriske flygtninge i 2017. Den personlige beretning, der spænder over forsøget på at sætte sig ind i, hvordan somaliske flygtninge tænker, når de kommer ud af en verden med klanledere og lerhytter, er også beretningen om, hvordan dansk flygtningepolitik har ændret sig markant gennem de 30 år, og hvordan verden forandrede sig undervejs.

Deltagelse: Billet á 50,- gennem www.billetter.dk (gratis for medlemmer af Tranquebar)

10.4.2019 kl. 12.00-13.00: Åbent samråd med minister for offentlig innovation, Sophie Løhde, om statens forbrug af konsulenter, i lokale 2-011 på Christiansborg

Folketingets Finansudvalg har indkaldt ministeren for offentlig innovation til åbent samråd om statens forbrug af konsulenter. Udvalget har bedt ministeren for offentlig innovation om at redegøre for grundlaget for udviklingen i statens forbrug af konsulenter, der ifølge en artikel i Altinget er steget med 50 % siden 2015. Samrådsspørgsmålet er stillet efter ønske fra Benny Engelbrecht (S).

Samrådet er åbent for alle, men tilmelding er nødvendig, også for pressen. Der er et begrænset antal pladser, som tildeles efter i først-til-mølle-princippet. Tilmelding skal ske senest kl. 11 dagen før samrådet, på <https://www.ft.dk/udvalg/udvalgene/FIU/kalender/43161/samraad.htm>.

Samrådet transmitteres live på www.ft.dk og vises desuden på Folketingets tv-kanal.

10.4.2019 kl. 17.00-21.30: Socialpolitisk Forening Hovedstaden: Samtalesalon om social bæredygtighed / OBS! overtegnet

Samtalesaloner arrangeres og annonceres løbende af Socialpolitisk Forening Hovedstaden. En samtale salon er karakteriseret ved en åben, spørgende og lyttende samtale og ved at der er et begrænset antal deltagere - ca. 8. Samtalesalonen er et led i at undersøge hvilke forståelsesflader, der er mellem socialpolitik og en række andre politikområder. Udgangspunktet er, at al politik er socialpolitisk, fordi alle politikområder vedrører vores sociale og samfundsmæssige fællesskab. Den enkelte aftens emne inviterer til en brainstorm om, hvordan man kan se socialpolitiske aspekter i de forskellige politikområder og vice versa. Samtalesalonen kræver ikke dybt kendskab til eller indblik i det givne politikområde, men forudsætter interesse og nysgerrighed.

Se refleksioner fra samtale salonerne i foreningsåret 2018/2019 på foreningens hjemmeside: www.socialpolitisk.dk

11.4.2019 kl. 19.00-20.30: Vækstøkonomi på vildspor. Mød professor emeritus Jesper Jespersen i Tranquebar, Borgergade 14, København K

Den globaløkonomiske udvikling har klare mindelser om Titanics jomfrurejse i foråret 1913. Hvordan kunne Titanic forlise, når den var konstrueret til at være synkefri? Uanset at hvert enkelt tandhjul var velfungerende, og hver enkelt møtrik var fastspændt, så løb Titanic alligevel på det fatale isbjerg. Ganske uafhængigt af hvor mange ingeniører, der havde været involveret i at perfektionere maskineriet og optimere betjeningen på 1. klasse, så kunne det ikke forhindre sammenstødet. Hvis kursen er udstukket forkert, så viste det sig omsonst at vedblive med at flytte om på dækstolene for at få den bedste plads i solen."

Jesper Jespersens nye bog *Vækstøkonomi på vildspor* munder ud i det måske allermest presserende spørgsmål: Giver det mening at tænke i en vækstbaseret samfundsøkonomi, med så presset en klode vi lever på?

Tirsdag 23.4.2019 kl. 10.30-11.30: Åbent samråd med undervisningsministeren om lukning af VUC-centre i provinsen og landdistrikterne, i lokale 2-080 på Christiansborg

Udvalget for Landdistrikter og Øer har kaldt undervisningsminister Merete Riisager (LA) i åbent samråd om lukning af VUC-centre i provinsen og landdistrikterne. Udvalget har spurgt undervisningsministeren, om ministeren mener, at det er et udtryk for en regering, der prioriterer et land i balance, når VUC-centre beliggende i provinsen og landdistrikterne lukker som følge af regeringens omprioriteringsbidrag. Ministeren skal også svare på, om hun mener at færre VUC-centre også vil betyde, at færre fremover får en voksen- og efteruddannelse, og om ministeren er enig i, at lukningen af de otte VUC-centre særligt vil ramme nogle af de dele af landet og nogle af de personer, der har allermest brug for voksen- og efteruddannelse. Samrådsspørgsmålene er stillet med henvisning til, at TV2 og Avisen.dk den 14. marts 2019 oplyste, at otte VUC-centre i bl.a. Frederikssund og Frederiksværk skal lukke til sommer, og at 13 øvrige VUC-centre derudover er lukningsstruet. Samrådet er åbent for alle, men tilmelding er nødvendig. Der er et begrænset antal pladser, som tildeles efter i først-til-mølle-princippet. Tilmelding skal ske senest kl. 11 dagen før samrådet, på <https://www.ft.dk/udvalg/udvalgene/UL%C3%98/kalender/43375/samraad.htm>.

Samrådet transmitteres live på www.ft.dk og vises desuden på Folketingets tv-kanal.

24.4.2019 kl. 13.30-15.00: Hvad er Danmarks fremtid i EU? Mød juraprofessor Morten Broberg og chefanalytiker Rasmus Nørlem i Wegeners Gård, Vesterbrogade 60A, København V

Danmarks forhold til EU har været til debat siden 1972, men er blevet endnu mere aktuelt med Brexit. Desuden betyder udviklingen i samarbejdet, at de danske EU-forbehold har fået større betydning.

Morten Broberg er professor i International ret, konflikter og kriser ved Københavns Universitet og er aktuell med bogen: "De danske EU-forbehold og andre spørgsmål om Danmark i EU". Rasmus Nørlem Sørensen er sekretariatsleder og chefanalytiker i DEO og er redaktør samt forfatter på DEO's "Vælgerens håndbog i EU", som udkom i marts måned. Rasmus er ekspert i EU, europæisk politik og demokrati.

Deltagelse: 50 kr. incl. et eksemplar af "Vælgerens håndbog i EU". Studerende 20 kr. Gratis for medlemmer af DEO. Tilmelding på <https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/hvad-er-danmarks-fremtid-i-eu/> - *Debatmødet er en del af Forskningens Døgn*.

Socialpolitisk Platform

25.4.2019 kl. 14.00-17.00: Socialpolitisk Platform: Debatmøde i Fællessalen, Christiansborg

3 timer med fokus på fremtidens socialpolitik:

3 skarpe spørgsmål fra Socialpolitisk Platform og det socialpolitiske opråb

3 skarpe indlæg, der ridser nogle af problemstillingerne op

3 x 3 minutter til de socialpolitiske ordførere fra Alternativet, Enhedslisten, Radikale Venstre, Socialdemokratiet og Socialistisk Folkepart

I tredje time: Debat med ordførerne og salen

OBS! Hvis der udskrives valg før 25. april bliver debatmødet aflyst – følg annonceringen på Socialpolitisk Platforms hjemmeside: <https://socialpolitisk-platform.dk/>

25.4.2019 kl. 19.00-21.30: Mød din EU-kandidat – på Holbæk bibliotek, Nygade 9, 4300 Holbæk

Der er valg til EU-Parlamentet den 26. maj. Kom og stil dit spørgsmål, når DEO og EuropaNu inviterer til valgdebat med kandidater fra de ti opstillede partier. Mød bl.a. Susanna Dyre-Greensite (FB), Anders Guldhammer (K), Linea Søgaard-Lidell (V), Esben Ingerslev (ALT), Peter Westermann (SF), Kim Elmosé (RV) og Eva Flyvholm (EL). Arrangementet afholdes i samarbejde med EuropaNu og Holbæk Bibliotek.

Mødet indledes med et kort oplæg af DEO's debatchef **Caroline Bindselev**, der fortæller om EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål. Herefter er der debat med kandidaterne med god tid til at stille spørgsmål og gå i dybden med de politiske emner.

Det er gratis at deltage, men tilmelding er nødvendig på

<https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/moed-din-eu-kandidat-i-holbaek/>

30.4.2019 kl. 19.00-21.00: Man bliver aldrig den samme – Mellemfolkeligt Samvirke 75 år, i Tranquebar, Borgergade 14, København K

Mellemfolkeligt Samvirke (MS) fylder 75 år. Fra 1944 og frem til nu har MS arbejdet for fred og solidaritet, kan erfaringerne herfra bidrage til løsningen af de store udfordringer Danmark og verden står overfor i dag? Journalist, forfatter og tidligere formand for MS Knud Vilby vil diskutere med forsker på DIIS og Helle Munk Ravnborg, siden 2013 forkvinde for MS. Tidl. generalsekretær for MS Bjørn Førde styrer debatten.

Deltagelse er gratis.

2.5.2019 kl. 17.00-20.30: Socialpolitisk Forening Hovedstaden: Generalforsamling m. overrækkelse af Yggdrasilprisen for 2018, i Arbejde Adlers Hus, Thorsgade 61, København N *[se annonceringen side 36]*

7.5.2019 kl. 17.00-19.30: Valgmøde og ekspertoplæg hos 3F, Milnersvej 41D, 3400 Hillerød

Få styr på EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål, før EU-valget den 26. maj. Oplæg med fokus på arbejdsmarkedspolitik ved DEO's Rasmus Nørlem Sørensen. Mød bl.a. kandidaterne Mette Poulsen (S), Thomas Jessen (K), Kim Valentin (V), Susan Kjeldgaard (ALT), Christian Juhl (FB) og Peter Westermann (SF).

Deltagelse er gratis, tilmelding nødvendig på <https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/moed-din-eu-kandidat-hilleroed/>

10.5.2019 kl. 13.00-16.00: Oxfam IBIS, MS, Globale Seniorer, FOA og DEO m.fl.: Konference i Fællessalen, Christiansborg: Skal EU stoppe skattesnyd?

Milliarder af skatteindtægter ender hvert år i skattelylande. Penge, som de nationale statskasser dermed går glip af. Og det er ikke kun eksotiske øer i det caribiske hav, der er årsag til skatteundgåelsen.

En række EU-lande fungerer internt i EU som skattelylande. Dermed har Den Europæiske Union fået skabt en usund skattekonkurrence, hvor skatteindtægterne forsvinder. EU-Kommissionen har lagt flere håndgribelige lovforslag på forhandlingsbordet, men Ministerrådet har samlet set afvist ændringer på området.

Med konferencen inviterer vi til debat om, hvorvidt selskabsskatten alene skal være et område for medlemsstaterne, eller om de 27 medlemslande skal arbejde tættere sammen for at stoppe skattesnyd, og i så fald: Hvad skal EU gøre?

Politikerpanelet er: Jeppe Kofod (A), Morten Løkkegaard (V), Margrete Auken (SF) Rasmus Nordqvist (Alt.), Morten Helveg Petersen (Rad.), Peter Kofod (DF), Rina Ronja (Folkebevægelsen mod EU), Pernille Weise (K) og Nikolaj Villumsen (Enhedslisten).

Deltagelse er gratis, men tilmelding nødvendig på <https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/konference-skal-eu-stoppe-skattesnyd/>

13.5.2019 kl. 19.00-21.30: Mød din EU-kandidat – på Grønnegades Kaserne, Grønnegade 14A, 4700 Næstved

Der er valg til EU-Parlamentet den 26. maj. Kom og stil dit spørgsmål, når DEO og EuropaNu inviterer til valgdebat med kandidater fra de ti opstillede partier. Mød bl.a. Morten Løkkegaard (V), Jeppe Kofod (S), Jan Kristoffersen (ALT), Susanna Dyre-Greenside (FB), Anders Guldhammer (K), Karsten Hønge (SF), Jannie Valentin Dexter Jakobsen (RV) og Eva Milsted Enoksen (EL). Arrangementet afholdes i samarbejde med EuropaNu og Næstved Bibliotek.

Mødet indledes med et kort oplæg af DEO's debatchef **Caroline Bindselev**, der fortæller om EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål. Herefter er der debat med kandidaterne med god tid til at stille spørgsmål og gå i dybden med de politiske emner.

Det er gratis at deltage, men tilmelding er nødvendig på

<https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/moed-din-eu-kandidat-i-naestved/>

14.5.2019 kl. 19.00-21.30: Mød din EU-kandidat på biblioteket, Banegårdspladsen 1, 2750 Ballerup

Der er valg til EU-Parlamentet den 26. maj. Kom og stil dit spørgsmål, når DEO og Ballerup Bibliotek inviterer til valgdebat med Christel Schaldemose (S), Pia Adelsteen (DF), Eva Milsted Enoksen (EL), Karsten Hønge (SF), Charlotte Munch (V) og Jan Kristoffersen (ALT).

Bliv klogere på EU-Parlamentet og hør, hvad politikerne vil arbejde for. Et mere socialt EU, et grønnere EU, mere vækst i EU, eller et Danmark tættere på kernen af EU-samarbejdet?

Mødet indledes med et kort oplæg af Rasmus Nørlem Sørensen, chefanalytiker i DEO, der fortæller om EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål. Herefter er der debat med kandidaterne med tid til at stille spørgsmål og gå i dybden med de politiske emner.

Deltagelse er gratis. Tilmelding på DEO's hjemmeside:

<https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/moed-din-eu-kandidat-ballerup/>, eller via Ballerup bibliotek: <https://bib.ballerup.dk/arrangementer/debat/moed-din-eu-kandidat-hvad-vej-skal-eu-gaa>

16.5.2019 kl. 19.30-21.15: Mød din EU-kandidat i Fællessalen, Christiansborg

Der er valg til EU-Parlamentet den 26. maj. Kom og stil dit spørgsmål, når DEO inviterer til valgdebat med Morten Løkkegaard (V), Jeppe Kofod (S), Rasmus Nordqvist (ALT), Rina Ronja Kari (FB), Margrete Auken (SF), Peter Kofod (DF), Nikolaj Villumsen (EL), Pernille Weiss (K), Mette Bock (LA) og Morten Helveg Petersen (RV).

Bliv klogere på EU-Parlamentet og hør, hvad politikerne vil arbejde for. Et mere socialt EU, et grønnere EU, mere vækst i EU, eller et Danmark tættere på kernen af EU-samarbejdet?

Mødet indledes med et kort oplæg af DEO's sekretariatsleder, **Rasmus Nørlem Sørensen**, der fortæller om EU-Parlamentet og valgets store spørgsmål. Herefter er der debat med kandidaterne med tid til at stille spørgsmål og gå i dybden med de politiske emner.

Deltagelse er gratis. Tilmelding på DEO's hjemmeside:

<https://deo.dk/debatmoeder/sjaellandkoebenhavn/2019-foraar/moed-din-eu-kandidat-i-koebenhavn/>

Socialpolitisk Forening Hovedstaden indkalder til generalforsamling

Generalforsamlingen afholdes den 2. maj 2019 kl. 17.00-20.30, sted: Arbejde Adlers Hus, Thorsgade 61, 2200 N

Mødet indledes med et særskilt program for overrækkelse af Yggdrasilprisen 2018.

I henhold til Socialpolitisk Forening Hovedstadens vedtægters

§3: afholdes generalforsamlingen i perioden april til medio maj hvert år

§4: vælger generalforsamlingen en bestyrelse på 7-9 medlemmer for 2 år ad gangen hvoraf der i lige år afgår 3-5 medlemmer og i ulige år 3-5 medlemmer. Genvalg kan finde sted.

§7, stk. 1: Generalforsamlingen indkaldes med mindst 14 dages varsel med angivelse af tid og sted samt forslag til dagsorden

§ 7, stk. 2: Generalforsamlingens dagsorden skal som minimum indeholde punkterne

- Formalia
- Fremlæggelse af bestyrelsens beretning til godkendelse
- Fremlæggelse af årsregnskab
- Fremlæggelse af budgetforslag
- Behandling af eventuelle forslag til vedtægtsændringer
- Behandling af øvrige indkomne forslag
- Valghandlinger
- Eventuelt

Den endelige dagsorden for generalforsamlingen m. materiale, samt endeligt program for prisoverrækkelsen vil blive lagt på foreningens hjemmeside, www.socialpolitisk.dk

---

Børnene på Sjælsmark er ofre for magtens sproglige tyranni

I ALTINGET den 13. marts 2019 skrev Flemming Chr. Nielsen – om forholdene for børnene og deres familier på Udrejsecenter Sjælsmark – bl.a.:

”Det er sprogets tyranni, der behersker os. Tyranniet besætter vore hoveder og vores rygmarv og levner ikke plads til den mest trivielle eftertanke.

Magtens sprog bliver til vores sprog. Det er det sprog, der via medierne former vores virkelighed, akkurat som hypnotisøren gør det i sit markedstelt. Han kan hidse os op til Spytemænd. Han kan også demontere vores aggressivitet. Valget er hans.

Samme valg har det politiske flertal i vort land. Det er valget imellem at opfatte 125 børn på Sjælsmark som gidsler hos de mest afmægtige gidseltagere, verden har set, eller som 125 børn, hvis smil vi omkostningsfrit kan fremkalde selv her i mørket midt på dagen.”

Det er ubegribeligt, hvad vi – danskerne – accepterer, at dagens politikere udsætter uskyldige børn for af torturlignende behandling og vilkår, af rent indenrigspolitiske årsager: For ikke at miste stemmer ved valget, en plads i Folketinget og pension.

Overfor dette batter et borgerforslag kun lidt. Men der *kan* være en anden parlamentarisk situation efter valget, hvor et borgerforslag om, at afviste asylbørn skal tildeles bedre vilkår i hjem- og udrejsecentre og midlertidig opholdstilladelse senest 18 mdr. efter endeligt afslag, kan gøre en forskel.

Hvis 50.000 personer med stemmeret til folketingsvalg støtter et borgerforslag, kan det blive fremsat i Folketinget. I skrivende stund har 28.780 støttet det borgerforslag, som bl.a. Knud Vilby og Bjørn Elmquist er medstillere på. – Der mangler altså små 22.000 underskrifter. Fristen udløber den 8. juni 2019.

Derfor: Skriv under nu, på <https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-02060>. Og få dine venner og alle dem, du kender, til at gøre det samme!